

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ *ความพอเพียง* หมายถึง *ความพอประมาณ ความมีเหตุผล* รวมถึงความจำเป็นต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรที่จะพร้อมรับต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัย *ความรู้รอบรู้* ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกใน *คุณธรรม* ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (มพพ.) ได้เห็นถึงความสำคัญของการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้จัดทำโครงการ “การพัฒนาระบบสุขภาวะชุมชนบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและส่งเสริมระบบการจัดการเครือข่ายที่เป็นการบูรณาการการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนท้องถิ่นในทุกมิติ ระยะเวลาดำเนินการ ๓ ปี (กรกฎาคม ๒๕๕๕ – ธันวาคม ๒๕๕๘) เป้าหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำนวน ๓๐ แห่ง ซึ่งในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว มีอปท. สนใจและสมัครใจเข้าร่วมโครงการฯ ทั้งสิ้น ๓๓ แห่ง ประกอบด้วย ภาคเหนือ ๑๑ แห่ง ได้แก่ ๑) ทต.อุโมงค์ อ.เมือง จ.ลำพูน ๒) ทต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา ๓) อบต.คอรั่ม อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์ ๔) ทต.ท่าข้าม อ.ชนแดน จ.เพชรบูรณ์ ๕) อบต.อุทัยเก่า อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี ๖) อบต.แม่ทา อ.แม่ฮ่องสอน จ.เชียงใหม่ ๗) อบต.หัวงม อ.พาน จ.เชียงราย ๘) อบต.ไกรนอก อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย ๙) ทต.เกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง ๑๐) อบต.บ้านใหม่ไชยเมงคล อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย ๑๑) อบต.ผาสิงห์ อ.เมือง จ.น่าน ภาคกลาง ๑๑ แห่ง ได้แก่ ๑) อบต.บ่อแร่ อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท ๒) อบต.หนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ๓) อบต.จอมบึง อ.จอมบึง จ.ราชบุรี ๔) อบต.หนองสาหร่าย อ.ดอนเจดีย์ จ.สุพรรณบุรี ๕) ทต.ชากไทย อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี ๖) ทต.หนองพลับ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ๗) อบต.บางคนที อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม ๘) อบจ.สมุทรสงคราม ๙) อบต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี ๑๐) อบต.บางปิด อ.แหลมออบ จ.ตราด ๑๑) อบต.วังจันทร์ อ.วังจันทร์ จ.ระยอง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๗ แห่ง ได้แก่ ๑) อบต. พิมาน อ.นาแก จ.นครพนม ๒) ทต.ท่าคันโท อ.ท่าคันโท

จ.กาฬสินธุ์ ๓) อบต.ศรีฐาน อ.ป่าติ้ว จ.ยโสธร ๔) อบต.โคกจาน อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี ๕) ทต.บ้านแฮด อ.บ้านแฮด จ.ขอนแก่น ๖) อบต.หนองกุงสวรรค์ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม ๗) ทต.บึงเลิศ อ.เมยวดี จ.ร้อยเอ็ด ภาคใต้ ๔ แห่ง ได้แก่ ๑) อบต.ควนรู อ.รัตภูมิ จ.สงขลา ๒) อบต.บ้านควน อ.บ้านควน จ.ชุมพร ๓) ทต.ปลายพระยา อ.ปลายพระยา จ.กระบี่ ๔) ทต.กะปาง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

ดังนั้น เพื่อให้เห็นกระบวนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนท้องถิ่นและรูปแบบการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม มพพ. จึงได้จัดทำสรุปบทเรียนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสังเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของทั้ง ๓๓ อบต. และเผยแพร่บทเรียนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แก่ อบต. หรือภาคีการพัฒนาอื่นที่สนใจในการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของตนเอง

รูปแบบการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยอบต. มีรูปแบบที่แตกต่างกันไป ตามลักษณะภูมิสังคมของแต่ละแห่ง ซึ่งในภาพรวม สามารถแบ่ง ๒ รูปแบบ ได้แก่ ๑) *การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* เป็นรูปแบบการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ ที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ริเริ่มการนำหลักปรัชญา โดยส่วนใหญ่เริ่มจากผู้บริหาร อบต. ได้รับแรงบันดาลใจจากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ที่มีการนำหลักปรัชญา อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่ง ที่กระจายอยู่ทุกภูมิภาค และเล็งเห็นความสำคัญของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ อาทิ ปัญหาหนี้สินครัวเรือน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งมีจำนวน ๒ อบต. คือ ทต.ท่าข้าม อ.ชนแดน จ.เพชรบูรณ์ และ ทต.ปลายพระยา อ.ปลายพระยา จ.กระบี่ และ ๒) *การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน* เป็นรูปแบบการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ ที่ยึดหลักการ “ระเบิดจากข้างในสู่ภายนอก” โดยมีปัจจัยทั้งด้านบวกและด้านลบในการจุดประกายให้เกิดการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนเองที่มีวิธีการหรือเส้นทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เช่น จุดเริ่มต้นการนำใช้อาจเริ่มจุดเล็กๆ ระดับครัวเรือน ที่ประสบกับปัญหาสุขภาพเสื่อมโทรมจากการใช้สารพิษทางการเกษตร ปัญหาขาดแคลนรายได้ในครัวเรือน มีแนวคิดในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ บางพื้นที่ชุมชนมีความเข้มแข็ง นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ มีกระบวนการเวทีประชาคมสร้างการมีส่วนร่วมในการค้นหาศักยภาพและทุนของชุมชน และต่อยอดขยายผลจากทุนที่มีอยู่เป็นต้น ซึ่งมี อบต. จำนวน ๓๑ แห่ง

กระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งสองรูปแบบ มีกระบวนการขับเคลื่อนดังนี้ ๑) *การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* เริ่มจากผู้บริหาร อบต. นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นนโยบายขององค์กร หรือกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของ

องค์กร โดยนำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการองค์กร และนำสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ผ่านการตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และสนับสนุนงบประมาณ มี อบท.เป็นผู้บริหารจัดการเอง ภายในศูนย์การเรียนรู้ฯ จะแบ่งเป็นฐานการเรียนรู้ต่างๆ โดยแต่ละฐานได้รวบรวมองค์ความรู้และสาธิตกิจกรรมต่างๆ ใช้หลักการ กระจายจาก อบท. ไปสู่ชุมชน ครั้วเรือน โดย อบท.จัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งมักใช้พื้นที่บริเวณใกล้เคียง อบท. มี อบท.เป็นผู้บริหารจัดการเอง ภายในศูนย์การเรียนรู้ฯ จะแบ่งเป็นฐานการเรียนรู้ต่างๆ โดยแต่ละฐานได้รวบรวมองค์ความรู้และสาธิตกิจกรรมต่างๆ รวมทั้ง การสร้างภาคีเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอกอบท. เพื่อร่วมพัฒนา โดยการสร้างภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ผ่านการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และ

๒) การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน เริ่มจากการนำไปใช้ในระดับครัวเรือน ที่ประสบกับปัญหาต่างๆ เช่น สุขภาพเสื่อมโทรมจากการใช้สารพิษทางการเกษตร การขาดแคลนรายได้ในครัวเรือน โดยมีแนวคิดในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา นั้นๆ ด้วยการทำบัญชีครัวเรือน มีการจัดการรายรับ-จ่าย ลดการใช้สารเคมี ปลุกพืชผักอินทรีย์ ประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ซึ่งผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้สามารถแก้ปัญหาได้ อย่างเป็นรูปธรรม สามารถเป็นกรณีศึกษาตัวอย่างให้กับครัวเรือนใกล้เคียงหรือคนในชุมชนได้ จึงเกิดการเผยแพร่องค์ความรู้จากครัวเรือนสู่ชุมชน และยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ในที่สุด หรือบางพื้นที่ชุมชนมีความเข้มแข็งที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ มีกระบวนการเวทีประชาคมสร้างการมีส่วนร่วมในการค้นหาศักยภาพและทุนของชุมชน และต่อยอดขยายผลจากทุนที่มีอยู่ ผ่านการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีการพัฒนาอื่นๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการจัดระบบแหล่งเรียนรู้ ที่เป็นไปตามศักยภาพและทุนของตนเอง

โดยทั้งสองรูปแบบ มีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ผ่าน ๔ แผนงานหลัก ได้แก่

๑) แผนงานพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สนับสนุนยกระดับองค์ความรู้ที่ตำบลมีอยู่ ให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประจำตำบล มีวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้พร้อม สำหรับการเผยแพร่องค์ความรู้ และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลสู่การปฏิบัติ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนชุมชน ท้องถิ่น ให้คุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดี

๒) แผนงานการบริหารจัดการเครือข่าย เป็นการส่งเสริมเครือข่ายและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ โดย อบท. ๓) แผนงานสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ โดยส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม องค์ความรู้จากการปฏิบัติจริงสู่การพัฒนาและเผยแพร่ขยายผล ผ่านการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปบทเรียนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ ที่เกิดจากการปฏิบัติงานจริง และจัดทำเป็นชุดองค์ความรู้ เพื่อถ่ายทอดเป็นบทเรียนให้แก่ผู้สนใจ และ

๔) แผนงานสนับสนุนการสื่อสารสาธารณะ เป็นการจัดทำสื่อประจำแหล่งเรียนรู้/สื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ ในรูปของแผ่นพับ เอกสาร คู่มือ หรือไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ ต่างๆ และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน โดยผ่านช่องทาง เว็บไซต์ เสียงไร้สายของ อบท. Face book สื่อโทรทัศน์ ป้ายประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

ผลผลิต ที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้
๑) เกิด อบท. ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ทั้งสิ้น ๓๓ แห่ง แบ่งเป็น ศูนย์เรียนรู้สมบูรณแบบ ๒๖ แห่ง และศูนย์เรียนรู้เฉพาะด้าน ๗ แห่ง ๒) เกิดแหล่งเรียนรู้ ๓๒๗ แห่ง และมีวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ ๑,๓๕๓ คน ๓) เกิดครัวเรือนต้นแบบ จำนวน ๙,๖๖๒ ครัวเรือน (ร้อยละ ๑๕ ของครัวเรือนในตำบล) ๔) เกิดองค์กรเครือข่ายที่นำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ ๑๒๓ องค์กรเครือข่าย/ตำบล ๕) เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลง ๘๗๑ คน และ ๖) เกิดข้อตกลงร่วมระหว่าง มพพ. กับ อบท. ๖๕ เรื่อง และเกิดชุดองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงของศูนย์การเรียนรู้ในทุก อบท.

ผลลัพธ์ จากการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนท้องถิ่น มีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ๑) ชุมชนท้องถิ่นสามารถแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐาน และใช้กระบวนการในการดำเนินงานโครงการฯ เป็นเครื่องมือในการต่อยอดและขยายผลการประยุกต์ใช้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในอบท. ชุมชน และครัวเรือน ๒) การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติทั้งในระดับอบท. ชุมชน ครัวเรือน และการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นรูปธรรมมีความหลากหลายมากขึ้น ๓) เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนท้องถิ่น กับภาคอื่นๆ ทั้งภาครัฐ ประชาสังคม ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรอื่นๆ รวมทั้ง มีแนวทางการทำงานที่เชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้นอย่างเหมาะสม/สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ๔) เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการดำเนินงาน และเกิดบทเรียนการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เห็นผลเป็นรูปธรรม และสามารถนำมาเป็นแบบอย่างเผยแพร่ เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ของพื้นที่อื่นๆได้ และ ๕) ประชาชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคีการพัฒนา และผู้สนใจ ได้รับรู้/มีความเข้าใจในแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ผ่านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ

นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ได้แก่ ๑) *การทดลองและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างมีความเพียร* ด้วยการลองผิดลองถูกของชุมชน จนประสบผลสำเร็จ และสามารถขยายแนวคิดไปยังคนในชุมชน ผ่านการหนุนเสริมจากภาคส่วนต่างๆ อาทิ ผู้นำ/แกนนำชุมชน อบท. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ จะเป็นตัวอย่างที่ดีที่เมื่อชาวบ้านเห็นผลที่เกิดขึ้นก็ให้การยอมรับ เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติ เมื่อมีจำนวนมากก็จะมีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เมื่อกลุ่มมีความเข้มแข็งได้ขยายบทบาทเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยมีการพัฒนาวิทยากร จัดทำหลักสูตรเพื่อให้การเรียนรู้แก่ผู้ที่สนใจทั้งคนในชุมชน และภาคีเครือข่ายภายนอกชุมชน ๒) *เกิดกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน* มีการแบ่งปันเกื้อกูลซึ่งกันและกันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ท่ามกลางกระแสการบริโภคนิยม อันเกิดจากการที่ชุมชนได้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และการทดลองปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จนเห็นผลเป็นรูปธรรม ทำให้ชุมชนมีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดการยอมรับในแนวคิดและนำไปปฏิบัติจนเป็นวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน

เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ จากการสร้างความสุขความสะอาดสบายที่ต้องใช้เงิน ในการซื้อหา ที่ก่อให้เกิดภาระหนี้สิน ไม่มีความยั่งยืน มาเป็นการสร้างความสุขที่ยั่งยืนบนความพอเพียง มีการเรียนรู้ มีความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพ มีการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ๓) แนวทางการดำเนินงานแบบพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส โดยการร่วมมือร่วมใจของชุมชน ท้องถิ่นที่ต้องการหลุดพ้นจากปัญหาที่เผชิญอยู่ ด้วยการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งและ สามารถพึ่งตนเองได้ ๔) เกิดรูปแบบการทำงานแบบมีส่วนร่วม ระหว่างท้องถิ่น ท้องที่ ภาคเอกชน ภาครี อื่นๆ และชุมชน โดยที่ทุกคนมีพื้นฐานความคิดที่สอดคล้องกัน คือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรัก และความต้องการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ด้วยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง ๕) เกิดข้อตกลงร่วมกันระหว่าง อบท. กับชุมชนในการขับเคลื่อน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุก อบท. อย่างน้อย อบท. ละ ๑ เรื่อง ๖) เกิดความเชื่อมโยงประสาน การทำงานและต่อยอดองค์ความรู้กับภาคีอื่นๆ ที่ช่วยให้ อบท. มีการทำงานที่เชื่อมโยงกับภาคส่วนอื่นๆ และมีการต่อยอดการทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ๗) เกิดการดำเนินงานและ การให้บริการแบบเบ็ดเสร็จของอบท. ที่มีการบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่น การบริหารจัดการงบประมาณ การบริหารจัดการบุคลากรอย่างมีความสมดุล และ ๘) เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่ให้สูญหาย โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมเข้ามาเพื่อช่วยสร้างให้คนในชุมชนท้องถิ่น กลับมามีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความคิด ความรู้สึกไปในทางที่ดีขึ้น กลับมาเป็นคนที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีส่วนช่วยสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย และยังสามารถถ่ายทอด ให้ลูกหลาน อนุรักษ์ไว้เพื่อสืบสานต่อไปให้คนรุ่นหลังๆ ได้เรียนรู้และสืบทอดต่อ

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย ๑) การขยายตัวของชุมชนเมืองและกระแสบริโภคนิยม วัตถุนิยม ส่งผลกระทบต่อวิถี การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนชนบทที่เปลี่ยนจากวิถีชนบทเข้าสู่วิถีชีวิตแบบสังคมเมือง ๒) การเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร อบท. เนื่องจากผู้บริหารของ อบท. มาจากการเลือกตั้ง เมื่อมีการ เปลี่ยนแปลงผู้บริหารอาจส่งผลต่อความต่อเนื่องในนโยบายการดำเนินงาน ๓) ทักษะคิพึงพาหน่วยงาน ภายนอก คนในชุมชนบางส่วนยังขาดความคิดในการพึ่งตนเองเป็นหลัก รอคอยความช่วยเหลือ จากหน่วยงานภายนอก

ปัจจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ๑) ผู้บริหาร อบท. มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา ทำงานเชิงรุก สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนา มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการบริหารจัดการ การพัฒนาที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับ สภาพพื้นที่ ๒) ผู้นำ/แกนนำชุมชน ที่มีความหลากหลาย มีความเข้มแข็ง สามัคคี ร่วมมือกันในการ ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ๓) ประชาชน มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวม มีจิตสำนึก สาธารณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักการเรียนรู้ ๔) การหนุนเสริมจากภาคีเครือข่าย ทั้งภายในชุมชน

จากภายนอกชุมชน โดยมี อบท. ทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงการหนุนเสริมทั้งองค์ความรู้ การประสานงาน และงบประมาณ ๕) กระบวนการทำงาน มีการประเมินศักยภาพของชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลชุมชน การบริหารจัดการงานแบบบูรณาการ สร้างการมีส่วนร่วม เชื่อมโยงเครือข่าย การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนและมีการกระจายอำนาจหน้าที่ตามความเหมาะสม โปร่งใสตรวจสอบได้ สร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจให้กับเจ้าหน้าที่และคนในชุมชน รวมทั้งการบรรจุกิจกรรมการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในแผนงาน/โครงการของ อบท. ๖) ศักยภาพของพื้นที่ อบท. ที่มีความพร้อมทั้งในด้านสภาพของพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ กลุ่ม/องค์กรในชุมชนที่หลากหลาย การมีทุนทางสังคมสูง ช่วยให้การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ เพื่อให้การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล มีความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ๑) สร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการขยายผล สร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาศักยภาพ ที่เน้นความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ รวมทั้งการเผยแพร่ต่อให้กับผู้ที่สนใจ ๒) พัฒนาศักยภาพบุคลากรของ อบท. ทั้งระดับผู้บริหาร ฝ่ายสภา ข้าราชการ พนักงาน อบท. โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ การตระหนักถึงความสำคัญในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มุ่งเน้นให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีความคุ้มค่า ๓) สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่น โดยเริ่มต้นกับแหล่งเรียนรู้ที่มีความพร้อมเพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบ ผ่านการอบรม ศึกษา ดูงาน เรียนรู้ จากเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ พัฒนาทักษะการถ่ายทอดความรู้ให้แก่วิทยาการ มีการจัดทำหลักสูตร หรือเอกสารเผยแพร่ด้วยภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจให้กับคนในชุมชนและผู้สนใจ ๔) เชื่อมโยงการดำเนินงานกับภาคีเครือข่าย ทั้งภาคีเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน องค์กรธุรกิจ เอกชนที่มีความสนใจในการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และภาคีเครือข่ายอื่นๆ เพื่อหนุนเสริมการขับเคลื่อนงานของ อบท. ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และ ๕) ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ การขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เห็นผลเป็นรูปธรรม ผ่านทางเว็บไซต์ นิทรรศการ รวมทั้ง ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานของและพื้นที่ นำไปสู่การต่อยอดและขยายผลในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

ความยั่งยืนในการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนท้องถิ่น ควรส่งเสริมสนับสนุน การนำใช้ในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ มีการขยายแนวคิด ขยายแกนนำ ไปทุกกลุ่มอาชีพ หรือองค์กรชุมชน รวมถึงเด็กและเยาวชน สนับสนุนการนำไปปฏิบัติจริง เน้นให้ทุกภาคส่วนลงมือทำ โดยผู้นำเป็นแบบอย่างและชักชวนให้ร่วมกันดำเนินการด้วยตนเอง ซึ่งจากการประมวลภาพฝัน

และแนวคิดในการต่อยอดหรือขยายผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. มี ๔ รูปแบบ ได้แก่ ๑) “ความเป็นเลิศทางอาหาร อาหารปลอดภัย” ทุก อปท. ให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาหาร ครัวเรือนมีการผลิตอาหารที่ปลอดภัย และหลากหลายในพื้นที่ของตนเอง สำหรับการบริโภคเองและจำหน่ายให้กับคนในชุมชน มีการวางแผนการตลาดในพื้นที่ด้วยการสร้างตลาดชุมชนเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนของผลผลิตที่ปลอดภัย ๒) “ครอบครัวอบอุ่น” ทุกพื้นที่คาดหวังจะให้ทุกครอบครัวในตำบลมีความอบอุ่นผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ และเกิดความเข้าใจในการอยู่อย่างมีความสุข พอเพียง และเกื้อกูลกัน ๓) “เยาวชนสานต่อ” เป็นแนวคิดที่ฝึนอยากให้เด็กและเยาวชนร่วมเข้าใจ เรียนรู้ แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นการอนุรักษ์และต่อยอดในการประยุกต์ใช้อย่างยั่งยืน โดยการใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำเป็นแบบอย่างเรียนรู้จากการทำร่วมกับแกนนำและผู้นำ และ ๔) “อนุรักษ์” เป็นภาพฝันที่ต้องการให้เกิดการอนุรักษ์ตามธรรมชาติ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ และส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

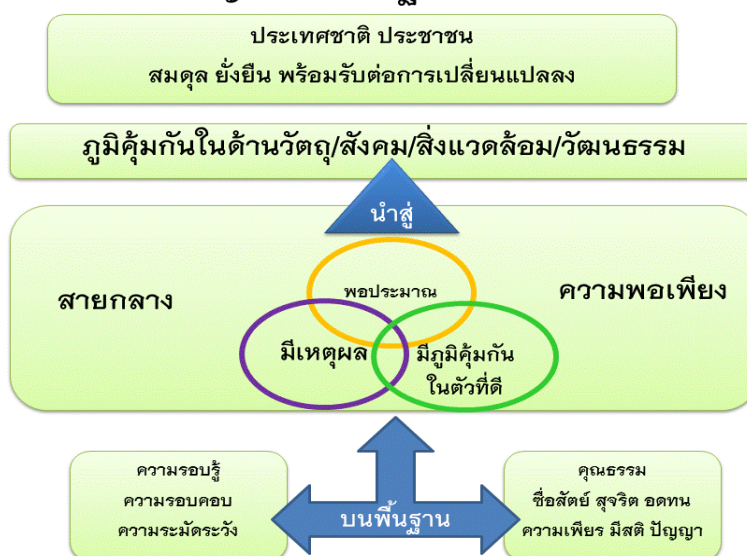
บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมา

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง^๑ “เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลก ยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นต้องมี ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำ วิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้าง พื้นฐานของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึก ในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำเผยแพร่เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ในทุกระดับของการพัฒนา ทั้งระดับนโยบายและการปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตตามปกติของปัจเจก ครอบครัว จนถึงวิธีการพัฒนา ของชุมชนที่สอดคล้องกับภูมิสังคม วัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) ให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพ และขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง เน้นการกระจายอำนาจ ให้ชุมชนท้องถิ่น และการพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด และร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (มพพ.) ได้เห็นถึงความสำคัญของการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้จัดทำโครงการ “การพัฒนาระบบสุขภาวะชุมชนบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและส่งเสริมระบบการจัดการเครือข่ายที่เป็นการบูรณาการ การนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนท้องถิ่นในทุกมิติ ระยะเวลาดำเนินการ ๓ ปี (กรกฎาคม ๒๕๕๕ ถึงธันวาคม ๒๕๕๘) เป้าหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำนวน ๓๐ แห่ง

ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว มี อปท. สนใจ และสมัครใจเข้าร่วมโครงการฯทั้งสิ้น ๓๓ แห่ง ดังนี้

๑.๑ ภาคเหนือ ๑๑ แห่ง ได้แก่

- ๑) ทต.อุโมงค์ อ.เมือง จ.ลำพูน
- ๒) ทต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา
- ๓) อบต.คอรุ่ม อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์
- ๔) ทต.ท่าข้าม อ.ชนแดน จ.เพชรบูรณ์
- ๕) อบต.อุทัยเก่า อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี
- ๖) อบต.แม่ทา อ.แม่เอน จ.เชียงใหม่
- ๗) อบต.ห้วยม อ.พาน จ.เชียงราย
- ๘) อบต.ไกรนอก อ.งิ้วราย จ.สุโขทัย
- ๙) ทต.เกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง
- ๑๐) อบต.บ้านใหม่ไชยเมงจ. อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
- ๑๑) อบต.ผาสิงห์ อ.เมือง จ.น่าน

๑.๒ ภาคกลาง ๑๑ แห่ง ได้แก่

- ๑) อบต.บ่อแร่ อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท
- ๒) อบต.หนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี
- ๓) อบต.จอมบึง อ.จอมบึง จ.ราชบุรี
- ๔) อบต.หนองสาหร่าย อ.ดอนเจดีย์ จ.สุพรรณบุรี
- ๕) ทต.ชากไทย อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี
- ๖) ทต.หนองพลับ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
- ๗) อบต.บางคนที อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
- ๘) อบจ.สมุทรสงคราม
- ๙) อบต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี
- ๑๐) อบต.บางปิด อ.แหลมงอบ จ.ตราด
- ๑๑) อบต.วังจันทร์ อ.วังจันทร์ จ.ระยอง

๑.๓ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๗ แห่ง ได้แก่

- ๑) อบต. พิมาน อ.นาแก จ.นครพนม
- ๒) ทต.ท่าคันโท อ.ท่าคันโท จ.กาฬสินธุ์
- ๓) อบต.ศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
- ๔) อบต.โคกจาน อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี
- ๕) ทต.บ้านแฮด อ.บ้านแฮด จ.ขอนแก่น
- ๖) อบต.หนองกงสวรรค์ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม
- ๗) ทต.บึงเลิศ อ.เมยวดี จ.ร้อยเอ็ด

๑.๔ ภาคใต้ ๔ แห่ง ได้แก่

- ๑) อบต.ควนรู อ.รัตภูมิ จ.สงขลา
- ๒) อบต.บ้านควน อ.บ้านควน จ.ชุมพร
- ๓) ทต.ปลายพระยา อ.ปลายพระยา จ.กระบี่
- ๔) ทต.กะปาง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

ดังนั้น เพื่อให้เห็นกระบวนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนท้องถิ่นและรูปแบบการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม มพพ. จึงได้จัดทำสรุปบทเรียนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อสังเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. จำนวน ๓๓ แห่ง
- ๒.๒ เพื่อเผยแพร่บทเรียนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แก่ อปท. หรือภาคีการพัฒนาอื่นที่สนใจในการนำไปปรับใช้กับพื้นที่ของตนเอง

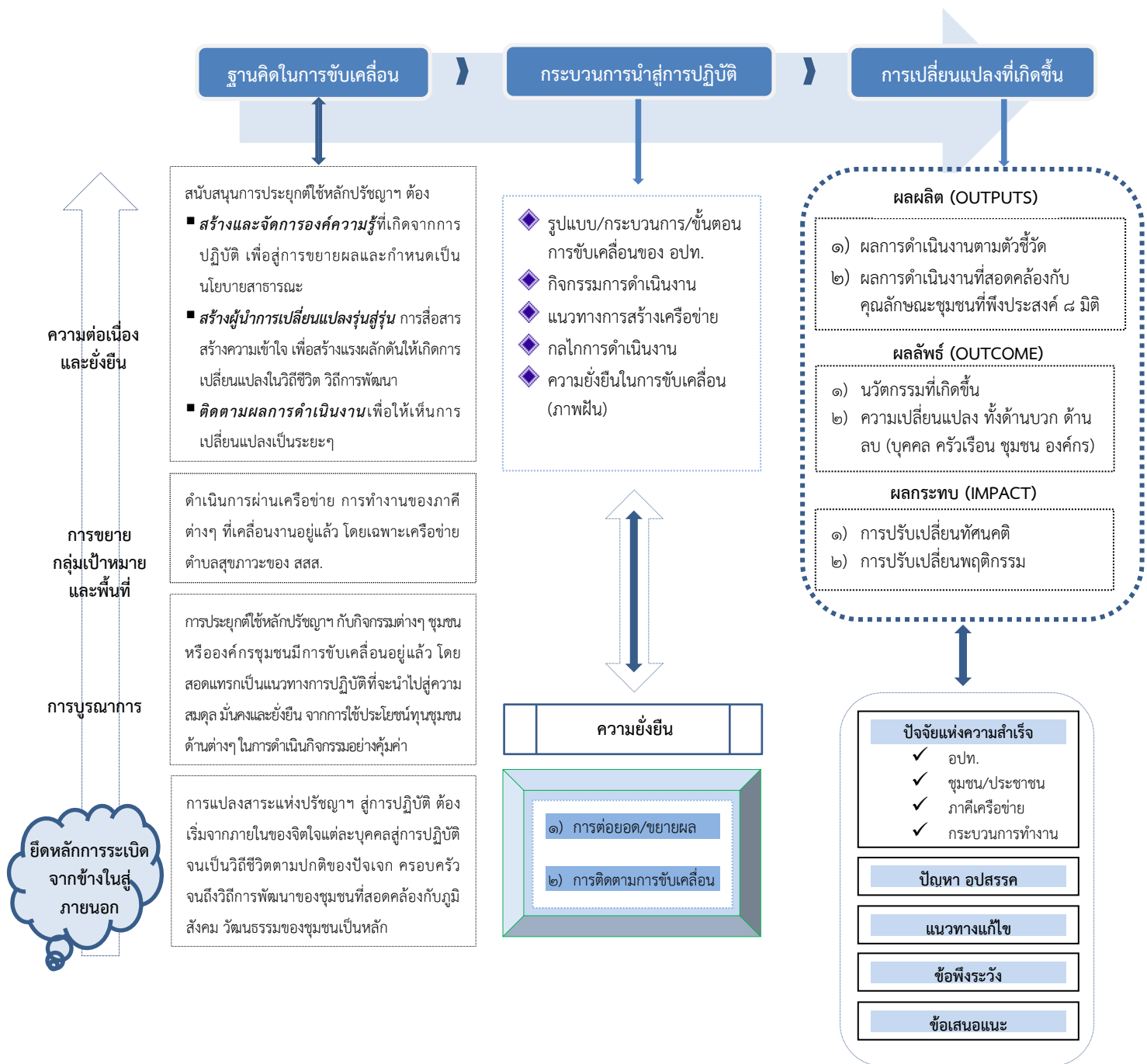
๓. กลุ่มเป้าหมายในการสังเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนปรัชญา

อปท. ที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน ๓๓ แห่ง

๔. วิธีการดำเนินงาน

- ๔.๑ กำหนดกรอบการถอดบทเรียนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยอปท.
- ๔.๒ สังเคราะห์รายงานผลการดำเนินโครงการฯ ของ อปท. ทั้ง ๓๓ แห่ง
- ๔.๓ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับ อปท.
- ๔.๔ จัดทำสรุปบทเรียนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยอปท.
- ๔.๕ รายงานสรุปการถอดบทเรียนฯ เสนอต่อคณะกรรมการ มพพ. และ คณะกรรมการบริหาร สศช.
- ๔.๖ เผยแพร่สรุปการถอดบทเรียนฯ ผ่านเว็บไซต์ มพพ. และ สศช.
- ๔.๗ คัดลอกข้อมูลผลการถอดบทเรียนฯ ให้กับ ๓๓ อปท.

๕. กรอบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท.

บทที่ ๒

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่นที่ผ่านมา มีแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับฐานศักยภาพและทุนของชุมชนที่ประกอบไปด้วยทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และทุนทางสังคม ประกอบกับปัญหาหรือสถานการณ์ในพื้นที่ประสบ พื้นที่ส่วนใหญ่มีประวัติ และเส้นทางการต่อสู้กับปัญหาความยากจน หรือต่อสู้ปัญหาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมมาอย่างยาวนาน จนกระทั่งคนในชุมชนเกิดพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีการรวมตัวที่เข้มแข็ง คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา ร่วมกัน และเห็นความสำคัญของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างมั่นคง และยั่งยืนต่อไป

๒.๑ รูปแบบ/กระบวนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพื้นที่ จะมีรูปแบบและกระบวนการขับเคลื่อนที่แตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิสังคมของแต่ละแห่ง แต่ในภาพรวมแล้ว สามารถสรุปรูปแบบและกระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ออกเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่ ๑) การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ๒) การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑) **ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ผ่านศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง)** โดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นต้นแบบให้ประชาชนเข้ามาศึกษา เรียนรู้แล้วนำกลับไปดำเนินการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบ/กระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ ที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ริเริ่มการนำใช้หลักปรัชญาฯ โดยส่วนใหญ่เริ่มจากผู้บริหาร อบต. ได้รับแรงบันดาลใจจากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ที่มีการนำใช้หลักปรัชญาฯ อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่ง ที่กระจายอยู่ทุกภูมิภาค ได้แก่ ๑) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร ๓) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ๔) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี ๕) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี และ ๖) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทออันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส และเล็งเห็นความสำคัญของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ เช่น ปัญหาหนี้สินครัวเรือน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสุขภาพ เป็นต้น โดยมีกระบวนการขับเคลื่อนฯ ดังนี้

(๑) เส้นทาง/วิธีการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจในพื้นที่

(๑.๑) *เริ่มจากการ ผู้บริหาร อบท. นำหลักปรัชญาฯ มาพัฒนาองค์กรและบุคลากร* ของ อบท. ประกาศการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นนโยบายขององค์กร หรือกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ขององค์กร โดยนำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการองค์กร เช่น ผู้บริหารนำใช้หลักปรัชญาฯ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเจ้าหน้าที่ และประชาชน ใช้หลักบริหารงานที่ยึดหลักธรรมาภิบาล เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหา และนำมาปรับใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของตนเอง เป็นต้น พัฒนาบุคลากร โดย สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับบุคลากร ของ อบท.และผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดอบรมให้ความรู้ ศึกษาดูงานสถานที่ ที่มีการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนเป็นรูปธรรม ได้แก่ ศูนย์การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แหล่งเรียนรู้ต้นแบบต่างๆ

(๑.๒) *การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ซึ่งใช้หลักการ กระจาย* จาก อบท. ไปสู่ชุมชน ครั้วเรือน โดย อบท.จัดตั้ง **ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง** และสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งมักใช้พื้นที่บริเวณใกล้เคียง อบท. มี อบท.เป็นผู้บริหารจัดการเอง ภายในศูนย์การเรียนรู้ฯ จะแบ่งเป็นฐานการเรียนรู้ต่างๆ โดยแต่ละฐานได้รวบรวมองค์ความรู้และสาธิตกิจกรรมต่างๆ เช่น การบริหารจัดการองค์กร แปลงสาธิตเกษตรอินทรีย์ การผลิตพลังงานทดแทน การจัดการสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และอาชีพเสริมต่างๆ เป็นต้น และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนที่สนใจได้เข้ามา ศึกษาดูงาน เกิดการขยายผลโดยประชาชนนำกลับไปปรับใช้กับครัวเรือนของตนเอง ซึ่งวิทยากรของศูนย์การเรียนรู้ฯส่วนใหญ่ที่บรรยายให้ความรู้ ความเข้าใจ แนะนำแก่ผู้เข้าชม จะเป็นเจ้าหน้าที่ อบท. ที่ได้รับ มอบหมาย โดยมีการพัฒนาศักยภาพให้สามารถเป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

(๑.๓) *การพัฒนาในพื้นที่ร่วมกับภาคีเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอก อบท.* ให้ความสำคัญกับการสร้างภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ทั้งจากภายในและภายนอก เข้ามาร่วมพัฒนาพื้นที่ ผ่านการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน อาทิ หน่วยงานภาครัฐ เช่น ประมงจังหวัด เกษตรจังหวัด พัฒนาชุมชน สถาบันการศึกษาในพื้นที่หรือใกล้เคียง CRS ของภาคเอกชน เป็นต้น

(๒) รูปแบบของการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังกล่าว ประกอบด้วย ๒ อบท. ได้แก่

(๒.๑) *ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอชนแดน จังหวัด เพชรบูรณ์* มีฐานการเรียนรู้ ๙ ฐาน ได้แก่ (๑) โครงการเลี้ยงไส้เดือน (๒) โครงการทำน้ำหมักชีวภาพกำจัด ลูกน้ำยุงลายจากต้นหนอนตายาก (๓) โครงการคัดพันธุ์ข้าว (๔) โครงการเพาะหัวเชื้อจุลินทรีย์ (๕) โครงการ ปลุกผักปลอดสารพิษ (๖) โครงการเลี้ยงปลาและกบในกระชัง (๗) โครงการเลี้ยงสัตว์เพื่อการเกษตร (๘) กลุ่ม โครงการพลังงานทดแทน และ (๙) แปลงทดลองสาธิตการปลูกองุ่น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การนำใช้หลักปรัชญาฯ ให้กับคนในชุมชนเทศบาลตำบลท่าข้าม โดยเน้นการส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ และการใช้พลังงานทดแทน

เช่น การใช้แก๊สชีวมวลจากมูลสัตว์ การประดิษฐ์เตาชีวมวลเพื่อประหยัดพลังงานให้กับคนในชุมชน นอกจากนี้ ทต.ท่าข้าม สร้างเครือข่ายกับ มหาวิทยาลัยกำแพงแสน พลังงานจังหวัดเพชรบูรณ์ โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต โครงการปิดทองหลังพระ กศน. ธนาคารออมสิน ธกส. และหน่วยงานราชการต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงความรู้ และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ เป็นต้น

(๒.๒) *ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเทศบาลตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่* มีฐานการเรียนรู้ ๗ ฐาน ได้แก่ (๑) ฐานเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น (๒) ฐานเรียนรู้กลุ่มอาชีพการเลี้ยงสัตว์ (๓) ฐานการเรียนรู้การอนุรักษ์ทรัพยากร (๔) ฐานการเรียนรู้ศึกษา และนันทนาการ (๕) ฐานการเรียนรู้ความเข้มแข็งชุมชน (๖) ฐานการเรียนรู้การส่งเสริมสุขภาพ และ (๗) ฐานการเรียนรู้เครือข่ายภาคธุรกิจ องค์กรเอกชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การนำใช้หลักปรัชญา ให้กับคนในชุมชน ทต.ปลายพระยา และดำเนินงานขับเคลื่อนหลักปรัชญาฯ โดยเน้น “การบริหารงานระบบภาคีร่วมการพัฒนา” โดยประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อร่วมดำเนินกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด มีการจัดทำบันทึก ตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น *ศูนย์การเรียนรู้เทศบาล* เพื่อจัดการศึกษาให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ในระดับ ปวช. ปวส. และติดตามการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองในการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นวิถี ร่วมกับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปลายพระยา โรงเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่เพื่อติดตามการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองในการนำใช้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นวิถี **ร่วมกับ**วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกระบี่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ภูเก็ต เป็น**การเพื่อ**สร้างกระบวนการให้สถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการประสานงานหนุนเสริมการจัดกิจกรรม ด้านวิชาการความรู้ที่จำเป็นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง *ศูนย์เรียนรู้พลังงานทดแทนเทศบาลตำบลปลายพระยา* ภายใต้กระบวนการแผนพลังงานชุมชนและโครงการการบริหารและการจัดการพลังงานครบวงจร โดยการจัดทำ บันทึกข้อตกลงร่วมกับ สำนักงานพลังงานจังหวัดกระบี่ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน ภายใต้นิยามพลังงาน สะอาด พลังงานทดแทน ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น โรงผลิตไฟฟ้าชีวมวลจากทะเลสาบปาล์ม กังหันลม สูบน้ำเพื่อการเกษตร จักรยานสูบน้ำ โซลาเซลล์ การผลิตน้ำมันไบโอดีเซล เป็นต้น

แม้การขับเคลื่อนหลักปรัชญาฯ ในรูปแบบดังกล่าว จะมีผลจากการดำเนินงานอย่างเป็น รูปธรรม คือ องค์กรและประชาชนมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ มากขึ้น ในระดับองค์กร อปท. ได้รับรางวัลต่างๆ เช่น ทต.ปลายพระยา ได้รับรางวัลชนะเลิศถ้วยพระราชทาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตามโครงการประกวดผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พ.ศ. ๒๕๕๓ ทต.ท่าข้าม ได้รับรางวัลเกียรติบัตรการประกวดผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสำนักงาน กปร. เป็นต้น แต่ก็ยังเป็นเพียงความสำเร็จในระดับองค์กรเท่านั้น ในระดับชุมชนและครัวเรือน ยังไม่มีการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากเท่าที่ควร อปท. ยังต้องการส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้ฯ ของ อปท. รวมทั้งค้นหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นที่ชุมชน มีความพร้อม ในการถ่ายทอดการนำใช้หลักปรัชญาฯ ให้กับชุมชนมากขึ้น เพื่อต่อยอดการนำใช้หลักปรัชญาฯ ในพื้นที่

ส่งเสริมครัวเรือน ให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตโดยใช้หลักปรัชญาเป็นแนวทาง สร้างชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

๒) การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน (การระเบิดจากข้างในสู่ภายนอก)

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน เป็นรูปแบบ/กระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ ที่ยึดหลักการ “ระเบิดจากข้างในสู่ภายนอก” โดยมีปัจจัยทั้งด้านบวกและด้านลบในการจุดประกายให้เกิดการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนเอง โดยมีวิธีการหรือเส้นทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

(๑) วิธีการ/เส้นทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(๑.๑) จุดเริ่มต้นการนำใช้อาจเริ่มจุดเล็กๆ ระดับครัวเรือน ที่ประสบกับปัญหาสุขภาพเสื่อมโทรมจากการใช้สารพิษทางการเกษตร ปัญหาขาดแคลนรายได้ในครัวเรือน มีแนวคิดในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ทำบัญชีครัวเรือน มีการจัดการรายรับ-จ่าย ลดการใช้สารเคมี ปลูกพืชผักอินทรีย์ ประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ เป็นต้น และจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้สามารถแก้ปัญหาได้ เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม เป็นกรณีศึกษาตัวอย่างให้กับครัวเรือนใกล้เคียงหรือคนในชุมชนได้ จึงเกิดการเผยแพร่องค์ความรู้จากครัวเรือนสู่ชุมชน และยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ในที่สุด อาทิ ครอบครัวยุทธสุนทร อบต.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม

(๑.๒) บางพื้นที่ชุมชนมีความเข้มแข็ง นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ มีกระบวนการเวทีประชาคมสร้างการมีส่วนร่วมในการค้นหาศักยภาพและทุนของชุมชน และต่อยอดขยายผลจากทุนที่มีอยู่ เช่น ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ท้องถิ่น ปราชญ์ชุมชน วัฒนธรรมประเพณี องค์ความรู้ต่างๆ ที่ชุมชนมี นำมาปรับใช้แก้ปัญหาของชุมชน เช่น การรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า เมื่อราคาผลผลิตตกต่ำ การรวมกลุ่มการออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสวัสดิการการออม เพื่อดูแลคนในชุมชน กรณี ทต.อุโมงค์ จ.ลำพูน หรือการรวมกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไม่ให้สูญหายไป และกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น ทต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา เป็นต้น

(๑.๓) อปท. เข้ามาหนุนเสริมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ทั้งในด้านองค์ความรู้ และงบประมาณ เช่น นำหน่วยงาน/องค์กรเข้ามาให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี จัดให้มีการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงาน องค์กรและพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบและพัฒนา แนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม/ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ เป็นต้น

(๑.๔) การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เช่น เข้าร่วมเป็นเครือข่ายตำบลสุขภาวะ โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งเข้าไปช่วยจัดระบบแหล่งเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ให้มีความพร้อมมากขึ้น โดยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบมากขึ้น ทบทวนและประเมินศักยภาพของแหล่งเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ ต่อยอดการปฏิบัติการของแหล่งเรียนรู้ให้มีความพร้อมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเป็นระบบด้านการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยประยุกต์ใช้เครื่องมือประเมินชุมชนแบบเร่งด่วน (RECAP)

พัฒนาเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ของชุมชนเข้าสู่การจัดระบบการจัดการสุขภาวะชุมชนโดยชุมชน และสร้างเครือข่ายระหว่าง อบต. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน พื้นที่ที่เข้าร่วมเครือข่าย ตำบลสุขภาวะ พื้นที่มีการจัดระบบแหล่งเรียนรู้ ที่เป็นไปตามศักยภาพและทุนของตนเอง

(๑.๕) มีการจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนให้เป็นระบบ โดยรวมแล้ว ประกอบด้วย ๖ ระบบย่อย ได้แก่

- ระบบบริหารจัดการตำบล หรือ ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่น เน้นหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับของตำบล สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดทำนโยบายด้านการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาของชุมชน เน้นความสามัคคีของคนในชุมชน มีการบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมาภิบาล เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างคุ้มค่า โดยผ่านการประชุมทั้งระดับตำบลและหมู่บ้าน แหล่งเรียนรู้ เช่น เวทีประชาคม ตำบลโปร่งใส หอกระจายข่าว เป็นต้น

- ระบบทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบางพื้นที่ เรียกว่าระบบ เกษตร และสิ่งแวดล้อม บางแห่งเรียกว่า ระบบสมดุลของสิ่งแวดล้อมและพลังงาน เน้นการส่งเสริมการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่า ให้คนเกิดความสมดุลระหว่างป่า ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลไก การพลิกฟื้นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกับป่า การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกับป่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไป แหล่งเรียนรู้ เช่น ธนาครตันไม้ ป่าชุมชน การจัดการขยะ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มพลังงานทดแทน เป็นต้น

- ระบบเศรษฐกิจชุมชน บางพื้นที่เรียกต่างออกไป เช่น อบต. แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ เรียกว่า ระบบเกษตรและสัมมาชีพ อบต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี เรียกว่า ระบบเศรษฐกิจชุมชนและเกษตรปลอดภัย เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะเรียกว่าอย่างไรก็ตาม ทั้งหมดมีเป้าหมาย เพื่อยกระดับรายได้ของคนในชุมชน เน้นการรวมกลุ่มเพื่อการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ทั้งรายได้หลัก และรายได้เสริม มักมีแหล่งเรียนรู้ที่บรรจุองค์ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มทำนาเกษตรอินทรีย์ กลุ่มไม้กวาด กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

- ระบบอาสาสมัครชุมชน เน้นความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน แหล่งเรียนรู้ที่พบ เช่น กลุ่ม อพปร. กลุ่มตำรวจบ้าน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

- ระบบองค์การการเงินและสวัสดิการชุมชน เน้นการสร้างนิสัยการออม การลดรายจ่าย แบ่งปันกำไรคืนสู่ชุมชนด้วยการจัดการโดยภาคประชาชนที่มีการเกื้อกูลกันอย่างพี่น้อง เกิดสังคม เอื้ออาทรและช่วยเหลือกันยามยากได้ด้วยตนเอง ส่วนใหญ่ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้ เช่น ทำบุญชีครวเรือน กองทุน สวัสดิการชุมชน ธนาครหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นต้น

- ระบบสุขภาพชุมชน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และภาคี เครือข่ายในพื้นที่ในการดูแลตนเอง พึ่งพาตนเอง และเกิดกระบวนการดูแลเอาใจ เอื้ออาทรห่วงใย ใส่ใจกัน

และกัน โดยมีแกนนำในทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นเป็นแกนนำจิตอาสาเข้ามาในการดูแลสุขภาพของประชาชนในตำบล ภายใต้การสนับสนุนการดำเนินงานองค์กรภาครัฐ ความร่วมมือการบูรณาการกับภาคีในพื้นที่และภาคประชาชน แหล่งเรียนรู้ เช่น กลุ่ม อสม. กลุ่มออกกำลังกาย กลุ่มจักรยานเพื่อสุขภาพ เป็นต้น

■ **ระบบภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น** บางพื้นที่แยกออกเป็นระบบภูมิปัญญาท้องถิ่น และระบบส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน แต่โดยรวมเน้นส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้ปราชญ์ชาวบ้าน สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ลูกหลาน เด็กและเยาวชนโดยการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงาม ให้คงอยู่สืบไป และใช้ภูมิปัญญาในการปรับใช้กับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน มีการทำงานเพื่อส่วนรวมและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเพื่อสร้างความสุขให้ชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ อย่างยั่งยืน แหล่งเรียนรู้ที่มี เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มดนตรีพื้นเมืองพื้นบ้าน กลุ่มจักสาน แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เป็นต้น

พื้นที่ อปท. ที่มีรูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน และเข้าร่วมเป็นเครือข่ายตำบลสุขภาวะ โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๑ แห่ง ได้แก่ ๑) ทต.อุโมงค์ อ.เมือง จ.ลำพูน ๒) ทต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา ๓) อบต.คอรุม อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์ ๔) อบต.อุทัยเก่า อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี ๕) อบต.บ่อแร่ อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท ๖) อบต.หนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ๗) อบต.จอมบึง อ.จอมบึง จ.ราชบุรี ๘) อบต.พิมาน อ.นาแก จ.นครพนม ๙) อบต.ควนรู อ.รัตภูมิ จ.สงขลา ๑๐) อบต.แม่ทา อ.แม่ฮ่องสอน จ.เชียงใหม่ ๑๑) อบต.ห้วยม อ.พาน จ.เชียงราย ๑๒) อบต.ไกรนอก อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย ๑๓) ทต.ท่าคันโท อ.ท่าคันโท จ.กาฬสินธุ์ ๑๔) อบต.ศรีฐาน อ.ป่าติ้ว จ.ยโสธร ๑๕) อบต.หนองสาหร่าย อ.ดอนเจดีย์ จ.สุพรรณบุรี ๑๖) ทต.ชาไทย อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี ๑๗) ทต.หนองพลับ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ๑๘) อบต.บางคนที่ อ.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม ๑๙) อบจ.สมุทรสงคราม ๒๐) ทต.กะปาง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช ๒๑) ทต.เกาะคา **อ.เกาะคา** จ.ลำปาง ๒๒) อบต.บ้านใหม่ไชยเมฆ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย ๒๓) อบต.ผาสิงห์ อ.เมือง จ.น่าน ๒๔) ทต.บ้านแฮด อ.บ้านแฮด จ.ขอนแก่น ๒๕) อบต.หนองกุงสวรรค์ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม ๒๖) ทต.บึงเลิศ อ.เมยวดี จ.ร้อยเอ็ด ๒๗) อบต.โคกจาน อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี ๒๘) อบต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี ๒๙) อบต.วังจันทร์ อ.วังจันทร์ จ.ระยอง ๓๐) อบต.บางปิด อ.แหลมงอบ จ.ตราด และ ๓๑) อบต.บ้านควน อ.หลังสวน จ.ชุมพร ซึ่งส่วนใหญ่มีผลของการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม คือ ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้มีการดำเนินงานที่เป็นระบบมากขึ้น เกิดการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันของแหล่งเรียนรู้ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่าย อปท. อื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามยังขาดการหนุนเสริมให้เกิดการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครัวเรือน หรือในระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งต้องมีการพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่มี ให้ความพร้อมและสามารถถ่ายทอดแนวทางการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่คนในชุมชนได้ต่อไป

จากการดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ อปท. ทั้ง ๓๓ พื้นที่ ที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน ท้องถิ่นก็ตาม ซึ่งยังมีบางพื้นที่ อปท. ต้องการพัฒนาหนุนเสริมและเติมเต็มกระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่เดิม ให้มีความพร้อมในการขยายผลให้เกิดการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ มุ่งสู่การพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน ให้มีคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในทุกระดับ ทั้งระดับองค์กร ชุมชน และระดับครัวเรือน โดย อปท. มีเป้าหมายหลัก ได้แก่ การยกระดับศูนย์เรียนรู้ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ ที่มีความพร้อมสำหรับทำหน้าที่ในการสร้างการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพให้กับคนในพื้นที่ พัฒนาศักยภาพแกนนำและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายการดำเนินงานขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งจากภายในและภายนอก รวมทั้งการสื่อสารองค์ความรู้ออกไปสู่สาธารณะ เพื่อเป็นแนวทางในการแลกเปลี่ยนรู้การนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกันของสังคมได้ ดังนั้น อปท. จึงได้ดำเนินงาน “โครงการพัฒนาระบบสุขภาวะชุมชนบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (มพพ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยแต่ละ อปท. มีผู้บริหาร อปท. หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เช่น ปลัด อบต. นักวิชาการโครงการฯ เป็นต้น เป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ และดำเนินงานตามแผนการดำเนินงาน ๔ แผนงาน ดังนี้

๑) แผนงานพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ดำเนินการสนับสนุนยกระดับองค์ความรู้ที่ตำบลมีอยู่ ให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประจำตำบล ที่มีวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้พร้อมสำหรับการเผยแพร่องค์ความรู้ และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลสู่การปฏิบัติ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนชุมชน ท้องถิ่น ให้คุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดี โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) สร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันในวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และร่วมกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ โดยจัดประชุมผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ อปท. นักวิชาการ แกนนำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน หรือกำหนดบุคคลากรอย่างชัดเจน ทำหน้าที่รับผิดชอบ งานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชน ในกรณีที่ อปท. ไม่มีคณะทำงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เดิม ซึ่งในบางพื้นที่ มีการจัดประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในหลายระดับ ทั้งระดับคณะทำงานและระดับชุมชน อาทิ อบต.วังจันทร์ อ.วังจันทร์ จ.ระยอง และ ทต.เกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง

(๒) จัดทำระบบฐานข้อมูลของชุมชน ศูนย์เรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ ของพื้นที่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนแหล่งเรียนรู้ เครือข่าย ราษฎ์ชาวบ้าน วิทยากร แกนนำชุมชน และวิเคราะห์ สังเคราะห์

ข้อมูล เพื่อประเมินทุนและศักยภาพของชุมชน บางพื้นที่ได้นำเครื่องมือประเมินชุมชนแบบเร่งด่วน (RECAP) มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน เช่น อบต.จอมบึง จ.ราชบุรี ทต.บึงเลิศ จ.ร้อยเอ็ด และ อบต.ควนรู อ.รัตภูมิ จ.สงขลา เป็นต้น จากการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ที่มีในชุมชน ทำให้ อบต. หลายแห่งสามารถค้นพบและขึ้นทะเบียนแหล่งเรียนรู้ที่มีศักยภาพสามารถนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม อาทิ ทต.แม่ทา อ.แม่ฮ่องสอน จ.เชียงใหม่ และ ทต.ท่าคันโท อ.ท่าคันโท จ.กาฬสินธุ์

(๓) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้มีความพร้อมสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ผ่านกิจกรรมต่างๆ ให้กับคนในชุมชนและผู้สนใจจากภายนอกได้ โดยดำเนินการพัฒนาหลักสูตร เนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งพัฒนาระบบ วิธีการถ่ายทอดความรู้ให้ทันสมัย น่าสนใจ บางพื้นที่สามารถนำภาคีเครือข่ายจากภายนอกเข้ามาให้การหนุนเสริมการพัฒนาหลักสูตรของตนเอง เช่น อบต.พิมาน อ.นาแก จ.นครพนม ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จ.นครพนม ในการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ของตำบล พร้อมทั้งพัฒนาระบบบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ของชุมชนจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ มีความพร้อมสำหรับการต้อนรับผู้มาศึกษาดูงาน เช่น สถานที่มีความสะอาด ภูมิทัศน์ร่มรื่น มีป้ายชื่อชัดเจน หรือ อำนวยความสะดวกโดยมีรถ รับ-ส่ง ระหว่างแหล่งเรียนรู้ ในกรณี ทต. เกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง เป็นต้น

(๔) พัฒนาศักยภาพวิทยากรประจำศูนย์เรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ ให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการถ่ายทอดองค์ความรู้ การฝึกอบรม สาธิตกิจกรรมการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานได้ โดยจัดฝึกอบรมเทคนิค วิธีการถ่ายทอดความรู้จากผู้ที่มีความรู้ เชี่ยวชาญให้กับวิทยากรประจำศูนย์เรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ หรือจัดศึกษาดูงานยังแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้น และวิทยากรกลับมาทดลองปฏิบัติงานจริง

(๕) จัดกิจกรรมส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ครอบคลุม โดยการส่งเสริมการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือจัดกิจกรรมในพื้นที่ทั้ง ๓ ระดับ ดังนี้

(๕.๑) ระดับองค์กร

- อบต.นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักคิดในการทำงานของ อบต. ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ การพิจารณาแผนงาน/โครงการ หรือการใช้จ่ายงบประมาณ

- ส่งเสริมให้บุคลากรของ อบต. นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ในการปฏิบัติงานและในวิถีชีวิต อาทิ อบต.หนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ให้เจ้าหน้าที่ อบต. ปลุกผักและต้นไม้รอบ อบต. เพื่อนำมาประกอบอาหารและเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ หรือ อบต.ไกรนอก อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย กำหนดมาตรการประหยัดน้ำ ไฟฟ้า ใช้กระดาษ ๒ หน้าและติดตั้งแผงโซลาเซลล์เพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า เป็นต้น

(๕.๒) ระดับชุมชน

- มีเวทีสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคนในชุมชน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะการปลูกฝังการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเด็กและเยาวชน ผ่านทั้งหลักสูตรการเรียนในโรงเรียนเครือข่าย หรือการทำกิจกรรมร่วมกัน

- จัดกิจกรรมอบรมความรู้ในด้านต่างๆ ให้กับคนในชุมชน เช่น การทำบัญชีครัวเรือน การฝึกอาชีพ การดูแลสุขภาพ หรือสนับสนุนกิจกรรมที่มีในชุมชน เช่น การสนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม “ลงแขกลงคลอง” ของ อบต.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม โดยกลุ่มผู้นำในพื้นที่ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมมือกับชาวบ้าน ร่วมแรงร่วมใจกันทำความสะอาดลำคลอง เก็บขยะ เศษไม้ในลำคลอง ตัดต้นไม้ที่ล้มขวางเป็นประจำเพื่อให้ลำคลองสะอาด น้ำไหลผ่านสะดวก

- ส่งเสริมให้ชุมชนมีการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ ผ่านการดำเนินโครงการ เช่น โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนโรงเรียนคลองตาจำ โครงการรักษแม่กลอง และโครงการปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติ “ประชาอาสาปลูกป่า ๘๐๐ กล้า ๘๐ พรรษา มหาราชินี” ของ อบจ.สมุทรสงคราม เป็นต้น

(๕.๓) ระดับครัวเรือน

- สำรวจและจัดเก็บข้อมูลและค้นหาครัวเรือนต้นแบบที่มีการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บางพื้นที่ใช้วิธีการรับสมัคร หรือจัดการประกวดครัวเรือนต้นแบบ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและส่งเสริมให้เกิดการขยายผลไปยังครัวเรือนอื่นๆ เช่น อบต.คอรุม อ.พิชัย จ.อุดรธานี หรือการรับสมัครสมาชิกธนาคารต้นไม้ของ ทต. กะปาง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช เป็นต้น

- จัดกิจกรรมส่งเสริมครัวเรือนให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิต โดยการส่งเสริมสนับสนุนโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกผักปลอดสารพิษ การทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น

(๖) การกำกับ ติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน จัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อาจเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงการดำเนินงาน พื้นที่บางแห่งมีคณะทำงานรับผิดชอบติดตามประเมินผลการดำเนินงานขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะ อาทิ อบต.หนองกุ้งสวรรค์ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม และ ทต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา เป็นต้น

๒) แผนงานการบริหารจัดการเครือข่าย

มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมเครือข่ายและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ โดย อบท. ดำเนินงาน ดังนี้

(๑) จัดประชุม อบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับองค์กร ที่เป็นเครือข่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น โรงเรียนในตำบลที่ร่วมเป็นเครือข่าย ได้น้อมนำหลักปรัชญาฯ มาปรับใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงการปฏิบัติจริงของครัวเรือน อาจารย์ เด็กนักเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ได้น้อมนำ

หลักปรัชญาฯ มาปรับใช้ในสถานพยาบาล รวมถึงการนำสมุนไพรชนิดต่างๆที่มีในชุมชนมาใช้ในการดูแลสุขภาพของประชาชนในตำบล และ อปท.สนับสนุนงบประมาณบางส่วน

(๒) จัดกิจกรรมสร้างกระบวนการคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้การถอดบทเรียนจากการปฏิบัติจริง และการนำไปประยุกต์ใช้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างกระบวนการคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ของแหล่งเรียนรู้ ภาศึเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่ โดยแต่ละพื้นที่มีกิจกรรมที่แตกต่างกัน เช่น อบต.โคกจาน อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี จัดเวทีแลกเปลี่ยนทางวิชาการด้านการนำใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครัวเรือน ชุมชนแหล่งเรียนรู้ และองค์กร ทต.ท่าข้าม อ.ชนแดน จ.เพชรบูรณ์ จัดนิทรรศการร่วมกับภาศึเครือข่ายตำบลใกล้เคียง อปท.เกือบทุกแห่งจัดการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนแนวความคิด ในการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในแต่ละแหล่งเรียนรู้ บางพื้นที่จัดการประกวดการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับองค์กร ชุมชนและครัวเรือน เพื่อเป็นการสร้างเครือข่าย อาทิ อบต.ไกรนอก อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย อบต.คอรุม อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์ และบางพื้นที่ให้ความสำคัญกับการสร้างการเรียนรู้การนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเครือข่ายเด็กและเยาวชน เช่น อบต.บางคนที่ อ.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม อบต.พิมาน อ.นาแก จ.นครพนม และอบต.แม่ทา อ.แม่เอน จ.เชียงใหม่ เป็นต้น

(๓) พัฒนาและสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน โดยการจัดศึกษาดูงานให้กับ เจ้าหน้าที่ อปท. แกนนำชุมชน และกลุ่มอาชีพต่างๆ และชาวบ้าน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเกิดแรงบันดาลใจในการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิถีชีวิต โดยเลือกสถานที่ที่มีการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เครือข่ายตำบลสุขภาวะ เป็นต้น

(๔) จัดเวทีเพื่อกำหนดประเด็นข้อตกลงร่วมกัน เพื่อเอื้อให้การขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่นประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยเชิญองค์กรเครือข่าย ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ อปท. วิทยากรแหล่งเรียนรู้ และประชาชน เพื่อร่วมกันกำหนดประเด็นข้อตกลงร่วม ในการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลร่วมกัน ซึ่งข้อตกลงร่วมส่วนใหญ่เป็นข้อตกลงที่สามารถปฏิบัติได้ทันที เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น

๓) แผนงานสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้

ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม องค์ความรู้จากการปฏิบัติจริงสู่การพัฒนาและเผยแพร่ขยายผลต่อไปได้ โดย อปท.จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปบทเรียนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ ที่เกิดจากการปฏิบัติงานจริง และจัดทำเป็นชุดองค์ความรู้ เพื่อถ่ายทอดเป็นบทเรียนให้แก่ผู้อื่นต่อไป

๔) แผนงานสนับสนุนการสื่อสารสาธารณะ

(๑) จัดทำสื่อประจำแหล่งเรียนรู้/สื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ ในรูปของแผ่นพับ เอกสาร คู่มือ หรือไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ ต่างๆ และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน โดยผ่านช่องทางเว็บไซต์ เสียงไร้สายของ อปท. facebook สื่อโทรทัศน์ ป้ายประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

(๒) รณรงค์และสร้างกระแสการนำใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนในชุมชน ให้มีความตื่นตัวที่จะนำใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น ประชาสัมพันธ์ ตามเสียงไร้สายของ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หรือในเวทีประชาคม หรือตอนจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ ทุกเดือน และกิจกรรมต่างๆของ อปท. เช่น โครงการ อบต.สัญจรพบประชาชน เป็นต้น

(๓) มีกิจกรรมยกย่องเชิดชู บุคคล ครอบครัวที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้อย่างประสบความสำเร็จ โดยมอบใบประกาศนียบัตร และเงินรางวัล

(๔) ร่วมจัดนิทรรศการ แสดงผลงานการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในงาน ต่างๆ ทั้งระดับประเทศ ระดับภาค ระดับจังหวัด หรือในกลุ่มภาคีเครือข่าย เช่น ในการจัดประชุม เชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” เมื่อวันที่ ๑๔ – ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๘ ณ โรงแรม เดอะ รีเจนท์ อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

บทที่ ๓

ผลการดำเนินงาน

๓.๑ ผลการดำเนินงาน

๓.๑.๑ ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด

จากการดำเนินงานใน ๓๓ อบต. มีผลการดำเนินงาน ผลลัพธ์ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และข้อพึงระวัง ดังนี้

๑) เกิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบ ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๓๓ แห่ง กระจายอยู่ทุกภูมิภาค โดยเป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสมบูรณ์แบบ จำนวน ๒๖ แห่ง และศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเฉพาะด้าน จำนวน ๗ แห่ง ดังนี้

พื้นที่ดำเนินการ	ประเภทศูนย์การเรียนรู้	
	สมบูรณ์แบบ	เฉพาะด้าน
พื้นที่ดำเนินการปีที่ ๑		
ภาคเหนือ		
๑. เทศบาลตำบลอุโมงค์ อ.เมือง จ.ลำพูน	✓	
๒. เทศบาลตำบลหนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา	✓	
๓. องค์การบริหารส่วนตำบลคอรุม อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์	✓	
๔. เทศบาลตำบลท่าข้าม อ.ชนแดน จ.เพชรบูรณ์		✓
๕. องค์การบริหารส่วนตำบลอุทัยเก่า อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี	✓	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
๖. องค์การบริหารส่วนตำบลพิमान อ.นาแก จ.นครพนม	✓	
ภาคกลาง		
๗. องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแร่ อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท	✓	
๘. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี	✓	
๙. องค์การบริหารส่วนตำบลจอมบึง อ.จอมบึง จ.ราชบุรี	✓	
ภาคใต้		
๑๐. เทศบาลตำบลปลายพระยา อ.ปลายพระยา จ.กระบี่	✓	
๑๑. องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู อ.รัตภูมิ จ.สงขลา	✓	
พื้นที่ดำเนินการปีที่ ๒		
ภาคเหนือ		
๑๒. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	✓	
๑๓. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม อ.พาน จ.เชียงราย	✓	
๑๔. องค์การบริหารส่วนตำบลไทรนอก อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	✓	

พื้นที่ดำเนินการ	ประเภทศูนย์การเรียนรู้	
	สมบูรณ์แบบ	เฉพาะด้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
๑๕. เทศบาลตำบลท่าคันโท อ.ท่าคันโท จ.กาฬสินธุ์	✓	
๑๖. องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน อ.ป่าติ้ว จ.ยโสธร		✓
ภาคกลาง		
๑๗. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย อ.ดอนเจดีย์ จ.สุพรรณบุรี	✓	
๑๘. เทศบาลตำบลชากไทย อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี	✓	
๑๙. เทศบาลตำบลหนองพลับ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์	✓	
๒๐. องค์การบริหารส่วนตำบลบางคนที อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม	✓	
๒๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม	✓	
ภาคใต้		
๒๒. เทศบาลตำบลกะปาง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช	✓	
พื้นที่ดำเนินการปีที่ ๓		
ภาคเหนือ		
๒๓. เทศบาลตำบลเกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง	✓	
๒๔. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ไชยเมงคล อ.ทุ่งสเลียม จ.สุโขทัย	✓	
๒๕. องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ อ.เมือง จ.น่าน		✓
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
๒๖. เทศบาลตำบลบ้านแฮด อ.บ้านแฮด จ.ขอนแก่น		✓
๒๗. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงสวรรค์ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม	✓	
๒๘. เทศบาลตำบลบึงเลิศ อ.เมยวดี จ.ร้อยเอ็ด		✓
๒๙. องค์การบริหารส่วนตำบลโคกจาน อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี	✓	
ภาคกลาง		
๓๐. องค์การบริหารส่วนตำบลช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี	✓	
๓๑. องค์การบริหารส่วนตำบลวังจันทร์ อ.วังจันทร์ จ.ระยอง		✓
๓๒. องค์การบริหารส่วนตำบลบางปิด อ.แหลมงอบ จ.ตราด	✓	
ภาคใต้		
๓๓. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านควน อ.หลังสวน จ.ชุมพร	✓	

๒) ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๓๓ แห่ง มีแนวทางการจัดการเรียนรู้หรือหลักสูตร เพื่อใช้ในการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายและผู้สนใจ

๓) ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๓๓ แห่ง มีแหล่งเรียนรู้ที่มีการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสิ้น ๓๒๗ แหล่งเรียนรู้ (อย่างน้อยศูนย์เรียนรู้ละ ๙ แหล่งเรียนรู้) และมีวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ ทั้งสิ้น ๑,๓๕๓ คน (วิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ อย่างน้อยแหล่งละ ๓ คน)

๔) เกิดครัวเรือนต้นแบบ จำนวนทั้งสิ้น ๙,๖๖๒ ครัวเรือน (อย่างน้อยร้อยละ ๑๕ ของครัวเรือนในพื้นที่) และมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง จำนวน ๘๗๑ คน (อย่างน้อยพื้นที่ละ ๑๐ คน)

๕) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง ๓๓ แห่ง มีองค์กรเครือข่ายที่นำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ จำนวนทั้งสิ้น ๑๒๓ องค์กร (อย่างน้อยแห่งละ ๑ องค์กรเครือข่าย) เช่น โรงเรียน สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นต้น

๖) เกิดชุดความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แห่งละ ๑ ชุด

๗) เกิดข้อตกลงร่วมกันในระดับชุมชน ที่เอื้อต่อวิถีชีวิตพอเพียง ทั้งสิ้น ๖๕ เรื่อง (อย่างน้อย ตำบลละ ๑ เรื่อง) เช่น การทำบัญชีครัวเรือน การปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือน การงดดื่มสุรา และเล่นพนันในงานศพและงานบุญ เป็นต้น

๘) การกำหนดเกณฑ์ชี้วัดการเป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และองค์ประกอบ อย่างน้อย ๓ มิติ คือ องค์กร แหล่งเรียนรู้ และครอบครัว ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

๓.๑.๒ ผลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับคุณลักษณะชุมชนที่พึงประสงค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๘ มิติ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง ๓๓ แห่ง ได้สนับสนุนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยมีการดำเนินงานที่ใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่และจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนและเผยแพร่การนำใช้ปรัชญาฯ ให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งมีผลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับคุณลักษณะชุมชนที่พึงประสงค์ ทั้ง ๘ มิติ ดังนี้

๑) *ความมั่นคงทางด้านอาหาร* สนับสนุนให้ชุมชนมีแหล่งการผลิตและกระบวนการผลิตอาหารที่มีความปลอดภัย เน้นการผลิตเพื่อบริโภค ถ้าเหลือจึงนำไปแจกจ่ายหรือขาย ลดการเดินทางสู่ตลาดภายนอกและสามารถรองรับความต้องการที่อาจจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตได้ อาทิ การสร้างเครือข่ายธุรกิจชุมชน และศูนย์เรียนรู้ผู้ผลิตไม่ผลผลิตภัยเพื่อผู้บริโภค (GAP) ของอบต.บ้านใหม่ไชยเมงค อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย การสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มประมงพื้นบ้านโดยอบต.บางปิด อ.แหลมทอง จ.ตราด การดำเนินโครงการปลูกผักสวนครัวเพื่อนำมาทำอาหารกลางวันในโรงเรียนของ อบต.คอรั่ม อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์ และอบต.แม่ทา อ.แม่อน จ.เชียงใหม่ การสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชแบบปลอดสารพิษของทต.หนองพลับ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ และการปลูกผักในตะกร้าของอบต.จอมบึง อ.จอมบึง จ.ราชบุรี

๒) *ระบบการผลิตที่เหมาะสมกับภูมิสังคม* มีการประกอบอาชีพหรือมีกระบวนการผลิตที่เหมาะสมกับความสามารถของประชาชนและศักยภาพของทรัพยากรที่มี โดยผลิตและแปรรูปต่อยอดสินค้าที่มีในชุมชน เช่น การทำไวน์ลำไยและลำไยอบแห้งของทต.อุโมงค์ อ.เมือง จ.ลำพูน การนำข้าวและน้ำอ้อยมาทำเป็นข้าวแต่นของทต.เกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง การยกระดับการทำนาในพื้นที่ให้เป็นกลุ่มการผลิตพันธุ์ข้าวของอบต.หัวม้อ อ.พาน จ.เชียงราย การปลูกพืชท้องถิ่นแบบผสมผสานตามความเหมาะสมของพื้นที่โดยอบต.บ้านควน อ.หลังสวน จ.ชุมพร เป็นต้น

๓) *ครอบครัวอบอุ่นชุมชนเข้มแข็ง* สนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในครัวเรือนและชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน โดยเน้นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมสำหรับสมาชิกในครอบครัว และการรวมกลุ่มของชุมชน เช่น การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ครอบครัวเข้มแข็ง ให้คำแนะนำถึงวิธีการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนในแบบที่ถูกต้อง การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของสตรีในชุมชน เพื่อช่วยเฝ้าระวังปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในครอบครัวของตนเองในพื้นที่ทต.เกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง ดำเนินโครงการป้องกันและแก้ไข

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของอบต.บ้านใหม่ไชยเมงคล อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย การสร้างเสริมคุณธรรมในครอบครัวของอบต.หัวงัม อ.พาน จ.เชียงราย เป็นต้น

๔) *สภาพเศรษฐกิจสังคมที่มั่นคง* ชุมชนมีการวางแผนด้านเศรษฐกิจ สามารถจัดสรรทรัพยากรเพื่อการผลิต การบริโภคที่สมดุล ด้วยการสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินชุมชนเพื่อดูแลการเงินของประชาชนในอบต.อุทัยเก่า อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี การจัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP ของ ทต.เกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการวิเคราะห์รายรับ - รายจ่ายอย่างมีเหตุผลในพื้นที่อบต.ไกรนอก อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย การรวมกลุ่มจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของอบต.พืมาน อ.นาแก จ.นครพนม การตั้งสถาบันการเงินชุมชนบ้านสาริกาพัฒนาของอบต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี การจัดตั้งธนาคารชุมชนของทต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา และการสนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ๑ ไไร่ ๑ แสน ของทต.ท่าคันโท อ.ท่าคันโท จ.กาฬสินธุ์ เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจจากการพึ่งพาตนเอง

๕) *ความพร้อมของปัจจัยพื้นฐานในชุมชน* สร้างปัจจัยพื้นฐานที่เป็นสาธารณูปโภคสวัสดิการด้านสาธารณสุขและการศึกษา โดยสนับสนุนกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อจัดสวัสดิการดูแลคนในชุมชน ครอบคลุมทั้งการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และทุนการศึกษาของทต.อุโมงค์ อ.เมือง จ.ลำพูน สนับสนุนการผลิตน้ำดื่มโดยชุมชนของอบต.ไกรนอก อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์จัดการภัยพิบัติโดยชุมชนในพื้นที่ ทต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา สร้างเสริมสุขภาวะที่บริหารจัดการโดยชุมชนและเชื่อมโยงกับองค์กรด้านสาธารณสุขจากภายนอกโดยทต.ชากไทย อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี และการประสานกับเครือข่ายการพัฒนาเพื่อจัดการศึกษาออกโรงเรียนให้กับประชาชนที่มีความสนใจในวิชาชีพต่างๆของทต.ปลายพระยา อ.ปลายพระยา จ.กระบี่ นอกจากนี้ ยังมีการจัดเวทีประชาคมเพื่อรับทราบข้อมูลในเรื่องปัจจัยพื้นฐานต่างๆ เพื่อการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อบต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี

๖) *ระบบกลุ่มและองค์กรสวัสดิการ* ส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มและองค์กรในชุมชนเพื่อพัฒนาพื้นที่ในทุกๆด้าน โดยครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มและมีการทำงานบูรณาการเชื่อมโยงทั้ง บ้าน วัด โรงเรียนและหน่วยงานภาคีต่างๆ ในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น เช่น กลุ่มออมทรัพย์วันละบาทของทต.เกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ของอบต.ไกรนอก อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย กลุ่มกองทุนจิตสาธารณะในชุมชนและธนาคารความดีของอบต.หัวงัม อ.พาน จ.เชียงราย สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีกลไกการลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ โดยการใช้สภาผู้นำในพื้นที่ เพื่อจัดการข้อขัดแย้งในชุมชนแทนการใช้กฎหมายบังคับโดยทต.หนองพลับ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์

๗) *กระบวนการเรียนรู้และภูมิปัญญา* สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในชุมชน มีการนำภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในพื้นที่และสร้างเครือข่ายทางวิชาการกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยส่งเสริมพัฒนาและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในเรื่องต่างๆ เช่น การใช้สมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่ต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา การนวดแผนไทย และการหัตถกรรม จักสานของอบต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี การอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้าน และการพ้อนรำของอบต.ไกรนอก อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย การสืบสานประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ในชุมชนของอบต.บ้านควน อ.หลังสวน จ.ชุมพร และอบต.บ้านใหม่ไชยเมงคล อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย การส่งเสริมศิลปะแม่ไม้มวยไทยของต.ปลายพระยา อ.ปลายพระยา จ.กระบี่ การถ่ายทอดภาษาถิ่นให้กับเยาวชนของต.เกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง เป็นต้น

๘) การจัดสรรใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการวางแผนจัดสรรทรัพยากร และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อการใช้ประโยชน์ของคนในพื้นที่ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคต ด้วยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าอย่างยั่งยืน เช่น การดูแลแม่น้ำลำคลองให้ใสสะอาดผ่านกิจกรรมลงแขกคลองของอบต.บางคนที่ อ.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม การสร้างเตาประหยัดพลังงานและการใช้พลังงานทดแทน/พลังงานทางเลือกของอบต.อุทัยเก่า อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี การสร้างระบบเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมชุมชนการติดตั้งบ่อดักไขมันก่อนระบายน้ำลงสู่แหล่งน้ำของต.ท่าข้าม อ.ชนแดน จ.เพชรบูรณ์ การส่งเสริมหมู่บ้านจัดการตนเองด้านสิ่งแวดล้อมของต.บึงเลิศ อ.เมยวดี จ.ร้อยเอ็ด การอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของอบต.บางปิด อ.แหลมงอบ จ.ตราด การร่วมกันของประชาชนเพื่อบริหารจัดการป่าชุมชนภายในพื้นที่อบต.หนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี และอบต.จอมบึง อ.จอมบึง จ.ราชบุรี การดำเนินงานธนาคารต้นไม้และการสร้างฝายชะลอน้ำของต.กะปาง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งผลการดำเนินงานสามารถสร้างผลกระทบสู่วิถีชุมชนให้เกิดการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างยั่งยืน

๓.๒ ผลลัพธ์/ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงาน

จากการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของ ๓๓ อบท. ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งในระดับองค์กร ชุมชน และครัวเรือน ดังนี้

๓.๒.๑ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น

๑) ระดับองค์กร

(๑) ทุกอบท. น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการงานองค์กร และการพัฒนา โดยเฉพาะนำมากำหนดเป็นนโยบายและทิศทางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แบ่งเป็น ระดับองค์กร เกิดการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารงาน บริหารจัดการทรัพยากร ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และกลุ่มคน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งเกิดยุทธศาสตร์การพัฒนา แนวทางการพัฒนาตามแนวของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ส่งเสริมการจัดทำแผนชุมชนและแผนตำบลซึ่งเป็นกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในการมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยการสนับสนุนให้ประชาชนในหมู่บ้าน ชุมชน รวมตัวกันนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในหมู่บ้าน ชุมชน มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกิจกรรม/โครงการ จัดทำเป็นแผนเพื่อใช้เป็น

แนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน พัฒนาท้องถิ่น และเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาอำเภอ จังหวัด โดยยึดหลัก การพึ่งพาตนเอง ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น ระดับชุมชน เกิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน โดยได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งมีวิทยากร หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในแต่ละฐานเรียนรู้ ที่มีการพัฒนาองค์ความรู้ที่มาจากการปฏิบัติ และเป็นองค์กร ต้นแบบแห่งการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ศูนย์ราชการ ประชาชน และผู้สนใจได้ศึกษาและเรียนรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรและการดำเนินชีวิต รวมทั้ง ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบพึ่งอาศัยกันและนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปทดลองปฏิบัติและเรียนรู้ ได้ด้วยตนเอง ระดับครัวเรือน เกิดกระบวนการส่งเสริมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับ ครัวเรือน ที่นำไปสู่การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ด้วยการสร้างกิจกรรมสำหรับครัวเรือน โดยนำหลักปรัชญาไปใช้ ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต และเกิดครัวเรือนตัวอย่าง สำหรับการขยายผลไปสู่พื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมต่อไปในอนาคต เช่น อบต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี ครัวเรือนมีการปลูกผักสวนครัวไว้กินเองเหลือเพื่อจำหน่าย โดยใช้พื้นที่ว่างๆ รอบบ้าน หรือผู้ที่ไม่มีพื้นที่ว่างก็จะใช้ภาชนะที่ไม่ใช้แล้วนำมาเป็นแปลงปลูกพืชผักสวนครัว สามารถลดรายจ่ายภายในครัวเรือนและยังปลอดภัยจากสารพิษทำให้สุขภาพแข็งแรง และเลี้ยงสัตว์ เพื่อใช้ ในการบริโภคในครัวเรือน มีการแบ่งปันกันภายในชุมชน เหลือก็นำไปขาย เป็นต้น

(๒) เกิดกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผน การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคของชุมชนท้องถิ่นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ตนเอง เพื่อหาแนวทางแก้ไข ทั้งในการ บริหารจัดการท้องถิ่นแบบพหุภาคี และการพัฒนาที่ยึดหลักการมีธรรมาภิบาล โปร่งใส โดยส่งเสริม ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนมีการประสานงานกับภาคี การพัฒนาอื่นหรือหน่วยงานอื่นมากขึ้น มีการสร้างค่านิยมหรือวัฒนธรรมในเรื่องของความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น ทต.ปลายพระยา อ.ปลายพระยา จ.กระบี่ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาองค์กร และพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างมีเหตุผลตามสภาพปัญหา ความต้องการและภูมิสังคมของชุมชนจนเกิด เป็นวิถี หรือวัฒนธรรมองค์กรและชุมชนในการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการประกาศเป็นนโยบายในการบริหารจัดการ องค์กร สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากร นำหลักปรัชญามาเป็นยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ ในการกิจหลักของหน่วยงาน มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์กร บริหารจัดการเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อการสร้างประสิทธิภาพขององค์กร บริหารจัดการทรัพยากรในองค์กรอย่างคุ้มค่า เจ้าหน้าที่ของเทศบาลฯ มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันและกัน รวมทั้งมีการสร้างภาคีเครือข่ายในการร่วม ดำเนินภารกิจขององค์กรในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านการศึกษา การจัดการสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข และการบริการประชาชน ทต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา บริหารงานแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาส ให้ประชาชนในตำบลได้เข้ามามีส่วนร่วมภายใต้หลักการ “กีด แบ่ง แบ่งปัน” และการสร้างวินัยในการทำงาน ผ่านกิจกรรม ๕ ส. ของ อบต.คอรุม อ.พิชัย จ.อุดรธานี เป็นต้น

(๓) เกิดเครือข่ายและเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันระหว่างท้องที่ ท้องถิ่น ภาคประชาชน ภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ ในกระบวนการพัฒนา การแก้ปัญหา ตลอดจนติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และมีการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายประสานงานเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ของพื้นที่ อาทิ ร่วมกับโรงเรียนในชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานราชการที่อยู่ในพื้นที่ ธ.ก.ส. บริษัทเอกชน อบท.อื่นๆ เช่น ทต.อุโมงค์

อ.เมือง จ.ลำพูน ได้ร่วมมือกับมูลนิธิอาสาสมัครสอน จ.ลำพูน ในการนำประสบการณ์การทำงานของมูลนิธิอาสาสมัครมาพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น ทต.ท่าข้าม อ.ชนแดน จ.เพชรบูรณ์ ได้ส่งเจ้าหน้าที่ของเทศบาลฯ ไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาจากท้องถิ่นกับชุมชนวังหลุม จ.พิจิตร ซึ่งไม่เพียงเป็นการขยายเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับองค์กรเท่านั้น แต่ยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้กับบุคลากรของเทศบาลฯ และชุมชนเองอีกด้วย อบต.หนองสาหร่าย อ.ดอนเจดีย์ จ.สุพรรณบุรี ได้นำทุนและศักยภาพของตำบลมาบูรณาการร่วมกันระหว่างสถานศึกษา เพื่อจัดหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนในพื้นที่ตำบลหนองสาหร่าย จำนวน ๕ แห่ง เป็นต้น

(๔) อบต. เป็นศูนย์กลางในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับและทุกมิติ และเป็นต้นแบบของการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับภาคีการพัฒนาอื่น เช่น ทต.อุโมงค์ อ.เมือง จ.ลำพูน นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในทุกระดับ ทุกมิติ ผ่านกระบวนการสร้างการเรียนรู้ การสนับสนุนการศึกษาวิจัย การสร้างองค์ความรู้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นเครื่องมือและเชื่อมโยงส่งผ่านองค์ความรู้ ไปยังชุมชนท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีความสุข ชุมชนดำเนินชีวิตบนวิถีพอเพียงตามแนวทางวิถีพุทธ ตามแนวคิดที่ว่า “อุโมงค์ ตำบลของคนสุขภาพดี ทุกภาคีมีส่วนร่วม ศูนย์รวมแห่งภูมิปัญญา” เป็นต้น

(๕) เกิดแนวทางการพัฒนาที่ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างความโปร่งใสตรวจสอบได้ และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวคิด “คุณธรรม นำการพัฒนา” โดยมุ่งเน้น “คน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เช่น อบต.ห้วยงิ้ว อ.พาน จ.เชียงราย ได้นำธนาการความดีขับเคลื่อนกระบวนการทำงานในองค์กร ทำให้เกิดความโปร่งใส มีส่วนร่วม สร้างความร่วมมือ ร่วมทำ เกิดประโยชน์กับประชาชนในตำบลห้วยงิ้ว และคณะผู้บริหาร พนักงาน ผู้นำชุมชนมีจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม

๒) ระดับชุมชน

(๑) ชุมชนปรับเปลี่ยนแนวคิดในการดำเนินชีวิต โดยมีวิถีชีวิตแบบพอเพียงใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และใส่ใจต่อชุมชนของตนเองมากขึ้น เช่น ทต.กะปาง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช เกิดการเปลี่ยนแนวคิดจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาเป็นการปลูกพืชแบบผสมผสานมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการลดต้นทุนในการผลิต ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์ มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการปลูกพืชที่หลากหลาย ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านจิตใจที่การปลูกต้นไม้เสมือนเป็นการบำบัดจิตใจให้ผ่องใส สงบร่มเย็น เป็นต้น

(๒) เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลง/ ผู้นำธรรมชาติ และเกิดการรวมตัวตามธรรมชาติภายในชุมชนในการสร้างความเข้าใจและหาทางแก้ไขปัญหาดังๆ ของชุมชนด้วยตนเอง เช่น อบจ.สมุทรสงคราม ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ทำให้เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้งเด็ก เยาวชน และประชาชนที่มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน และขยายผลไปยังผู้ที่สนใจ เป็นต้น

(๓) เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีการถ่ายทอดแนวคิด องค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ภายในชุมชน มีการทดลองและลงมือปฏิบัติ ด้วยการลองผิดลองถูก จนประสบความสำเร็จ และขยายไปสู่สมาชิกในชุมชน ผ่านการหนุนเสริมของภาคีการพัฒนาต่างๆ เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาพื้นที่ และมีการสืบสาน ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน สู่กลุ่มเด็กและเยาวชนภายในชุมชน เช่น องค์ความรู้การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในการทำประปาหมู่บ้าน ของ *อบต.ไกรนอก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย* หรือหลักสูตรส่งเสริมทันตสุขภาพบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการสร้างนวัตกรรม การเรียนการสอน เช่น *ไหมหัตถ์จรรยา* *เชิยมซี* ของ *อบต.บางปิด อ.แหลมงอป จ.ตราด* จนได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ระดับเขต *อบต.บ่อแร่ อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท* มีการปรับปรุงการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ ด้วยวิธีการลองผิดลองถูก ร่วมกันของคนในชุมชน ชุมชนมีครูภูมิปัญญาชาวบ้านหลายด้านที่ถ่ายทอดแนวคิด ความรู้ แนวทางการทำงาน ประสบการณ์ และกระบวนการ เรียนรู้ต่างๆ สู่ชุมชน เช่น มีโรงเรียนเกษตรกร ซึ่งได้รับการเรียนการสอน จากหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญ และประกอบกับภูมิปัญญาของชาวบ้านผสมผสานอยู่ด้วย โดยมีการถ่ายทอด ให้กับผู้ที่มาศึกษาดูงาน หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ *ทต.ปลายพระยา อ.ปลายพระยา จ.กระบี่* มีการทดลองผลิตไฟฟ้า ชีวมวลจากทะลายปาล์ม และเปิดโอกาสให้ผู้สนใจ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนเข้ามาศึกษาดูงานและนำไป ประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง เป็นต้น

(๔) เกิดการรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยง กับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ การรวมกลุ่มดูแลด้านสุขภาพ การออกกำลังกาย การรวมกลุ่มฝึกทักษะพัฒนาอาชีพ เช่น *อบต.บ้านควน อ.หลังสวน จ.ชุมพร* มีการรวมตัวกันของจิตอาสา เด็กและเยาวชน โดยได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรียนรู้เรื่องการนำหลักปรัชญาฯ ไปสู่การปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การถ่ายทอดภูมิปัญญาการปลูกมังคุด ตลอดจนการแปรรูปมังคุดเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ สู่ลูกหลาน และเยาวชนทั่วไป ซึ่งมังคุดเป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงของ *อ.หลังสวน* และนำไปสู่การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนและชุมชน *ทต.บ้านแฮด อ.บ้านแฮด จ.ขอนแก่น* มีการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างรายได้เสริม อาทิ กลุ่มการแปรรูปผักกาดหัว กลุ่มแปรรูปแปรรูปสมุนไพรวัตถุดิบ เป็นต้น

(๕) เกิดพลังความร่วมมือในชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทใน กระบวนการพัฒนาของชุมชนเองอย่างเต็มศักยภาพ เช่น *อบต.หนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี* ส่งเสริม การจัดทำแผนชุมชนและแผนพัฒนาตำบลซึ่งเป็นกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน ในการมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาอำเภอ จังหวัด โดยยึดหลักการพึ่งพา ตนเองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น ในการดำเนินงานเน้นสร้างคน ในตำบลให้เกิดการเรียนรู้จากวิธีการที่หลากหลาย จัดให้มีการอบรม จากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ในด้านต่าง ๆ การทำเป็นตัวอย่าง การศึกษาดูงานพื้นที่อื่นเพื่อนำมาปรับใช้กับตนเอง เพื่อให้คนในตำบลเรียนรู้ ถึงต้นตอของปัญหา รู้จักแก้ไขปัญหาของตนเองได้ โดยให้ความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ ขึ้นมารับช่วงการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไป *อบต.วังจันทร์ อ.วังจันทร์ จ.ระยอง* มีการจัดระบบสวัสดิการชุมชน ที่เข้มแข็ง ที่เน้นให้ประชาชนมีความเอื้ออาทรกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อาทิ การออมสู่คน ๓ วัย ตั้งแต่รุ่นแม่ สู่รุ่นหลาน เป็นต้น

(๖) เกิดเครือข่ายการเชื่อมโยง หนุนเสริม และพัฒนาต่อยอดขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน และเกิดเครือข่ายตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปสู่ผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมในชุมชน คือ การลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ เช่น ทต.เกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง สามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งเรียนรู้ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเรียนรู้ได้มากขึ้น โดยการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงไส้เดือน และกลุ่มเย็บผ้าสตรีบ้านผึ้ง ซึ่งทั้ง ๒ กลุ่มสามารถหนุนเสริมกัน และผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมการเลี้ยงไส้เดือนก็สามารถซื้อผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า เป็นการสร้างรายได้ให้คนในชุมชน และในทางกลับกันผู้ที่มาซื้อผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า ก็สามารถเข้าไปเรียนรู้การเลี้ยงไส้เดือนเพื่อทำปุ๋ยอินทรีย์ และนำความรู้กลับไปใช้ผลิตพืช ผักปลอดภัยได้เองที่บ้าน เป็นต้น

๓) ระดับครัวเรือน/บุคคล

(๑) ประชาชนเกิดความเข้าใจและมีการตื่นตัวในเรื่องการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสม โดยมีวินัยในการใช้จ่าย สามารถลดภาระค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน โดยมีการออมมากขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ คุณภาพชีวิตของคนในครัวเรือนดีขึ้น ซึ่งพฤติกรรมของครัวเรือนที่เห็นเด่นชัดประการหนึ่ง คือ การจัดทำบัญชีครัวเรือน การใช้ชีวิตที่คำนึงถึงการลดรายจ่ายให้แก่ครัวเรือน เช่น อบต.ผาสิงห์ อ.เมือง จ.น่าน ประชาชนได้ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการปฏิบัติจริงของคนในชุมชน ซึ่งแต่ละบ้านจะมีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองภายในครัวเรือน เพื่อเป็นการลดรายจ่ายให้กับตนเอง อบต.บางปิด อ.แหลมงอบ จ.ตราด มีการทำบัญชีครัวเรือนที่ไม่ได้คิดแค่การจดย่างเดียว แต่มุ่งเน้นการนำมาใช้วิเคราะห์วางแผนในการผลิตและวางแผนการดำรงชีวิตประจำวัน เป็นต้น

(๒) เกิดการเรียนรู้ ทดลอง และการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในระดับครัวเรือนและปัจเจกบุคคลอย่างเหมาะสม เกิดพัฒนาการทางการเรียนรู้ในระดับปัจเจกบุคคลอย่างต่อเนื่อง เช่น อบต.บางปิด อ.แหลมงอบ จ.ตราด มีการนำผลผลิตในชุมชนมาเพิ่มมูลค่าแทนการทิ้งเป็นของไร้ค่า ไม่มีราคา มาสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน รวมทั้งจากการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดจากสภาพของพื้นที่ที่แห้งแล้งกันดาร ระบบการชลประทานเข้าไม่ถึง ทำให้เกิดการสร้างสิ่งทดแทนเพื่อประหยัดน้ำประหยัดพื้นที่เกิดเป็นตะกั่วพารวย การลงทุนที่มีต้นทุนสูงทำให้ประสบปัญหาการขาดทุน ทำให้ต้องหาวิธีการลดรายจ่ายเพื่อการผลิตที่ไม่ต้องการขาดทุน จึงเกิดการผลิตปุ๋ยน้ำหมัก เพื่อลดต้นทุนการผลิตโดยใช้วัตถุดิบในชุมชนเพื่อลดรายจ่าย เป็นต้น

(๓) ประชาชนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ สามารถบริหารจัดการตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ทต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา ได้สร้าง “ถนนแห่งความพอเพียง” ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างข้างทางของถนนในชุมชนมาปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ ทำให้เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน และสร้างภูมิทัศน์ที่สวยงามให้กับชุมชนหนองหล่มอีกด้วย

(๔) ประชาชนเกิดความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันมากขึ้น โดยมีความหวงแหน และดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน เช่น ทต.บุงเลิศ อ.เมยวดี จ.ร้อยเอ็ด มีกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน ที่เกิดจากคนที่มีความรักและความหวงแหน ในป่าชุมชนได้มารวมตัวกัน เพื่อรักษาผืนป่าไว้คงอยู่ไม่ให้มีการบุกรุกผืนป่าเพิ่มขึ้นอีก มีการดูแล จัดการป่า มีการปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้นทุกปี เพื่อตอบแทนจากการที่ประชาชนมีรายได้จากป่าชุมชนโดยการเก็บเห็ดโคน ผักหวาน และสมุนไพรต่างๆ มีการดำเนินการด้านการจัดการขยะ ที่บริหารจัดการโดยชุมชนเอง เป็นต้น

๓.๒.๒ นวัตกรรมที่เกิดขึ้น

๑) เกิดข้อตกลงร่วมของชุมชนท้องถิ่น ที่กำหนดให้ทุกองค์กรและทุกภาคส่วนในตำบล เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการการจัดทำผังชีวิต ผังตำบล เพื่อสร้างแนวทางการดำรงชีวิตในมิติต่างๆ เช่น อบต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ กำหนดการวางผังชุมชนและการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยกำหนด สัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละประเภท คือ พื้นที่สงวนเพื่อรักษาการปลูกข้าว พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย พื้นที่ส่งเสริม เกษตรอินทรีย์ พื้นที่เกษตรกรรมทั่วไป พื้นที่ส่งเสริมการปศุสัตว์ และพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ของตำบล อบต.อุทัยเก่า อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี กำหนดให้ประชาชนในชุมชนสร้าง “ตู้เย็นข้างบ้าน” โดยการปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ และนำผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคไปจำหน่ายที่ “ตลาดนัดสีเขียว” เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพดี มีผักปลอดสารพิษไว้บริโภค ขณะเดียวกันสามารถลดรายจ่าย สร้างรายได้ ในระดับครัวเรือนและชุมชน อบต.บางคนที อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม กำหนดให้ชาวบ้านทุกคนร่วมกันดูแล รักษาความสะอาดถนนและลำคลองในหมู่บ้านให้สะอาด สวยงาม ผ่านแนวคิด “ลงแขก ลงคลอง” นอกจากนี้ ยังเป็นการอนุรักษ์แหล่งน้ำให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำที่สำคัญของชุมชนอีกด้วย เป็นต้น

๒) เกิดกระบวนการเรียนรู้ และเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน โดยพัฒนา/ต่อยอดแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ให้เป็นสถานที่สร้างการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพให้กับคนในชุมชน เช่น อบต.พืฆาน อ.นาแก จ.นครพนม มีแนวคิดพัฒนาพื้นที่เดิมซึ่งเป็นพื้นที่สีแดงที่เคยเป็นสนามรบ มาพัฒนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และ home Stay เป็นต้น

๓) เกิดการนำกิจกรรม/แผนงาน/โครงการที่มีอยู่เดิมในชุมชนมาประยุกต์/ต่อยอด ก่อเกิด เป็นนวัตกรรมใหม่ ด้วยการเชื่อมโยงกับมิติต่างๆ เช่น การบริหารจัดการ ด้านวัฒนธรรม ด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่น เป็นต้น หรือแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่มาพัฒนาต่อยอดทุนที่ชุมชนมีอยู่ อาทิ อบต.จอมบึง อ.จอมบึง จ.ราชบุรี เป็นพื้นที่ที่คนหลายเชื้อชาติอาศัยร่วมกัน ซึ่งแต่ละเชื้อชาติมีลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ แตกต่างกันได้แก่ ลาวโซ่งหรือไทยทรงดำ ลาวเวียง ญวน และ มอญ โดยชุมชนยังคงรักษาวิถีการดำเนินชีวิต แบบดั้งเดิมเอาไว้อย่างเหนียวแน่นจนถึงปัจจุบัน และสามารถผสมผสานต้นทุนที่มีอยู่เดิม ร่วมกับวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นจนเกิดกิจกรรมในมิติใหม่ๆ อบต.ห้วยม อ.พาน จ.เชียงราย ส่งเสริม การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมเข้ามาร่วมพัฒนาท้องถิ่นผ่านศูนย์วัฒนธรรมตำบล โดยสร้าง ให้ประชาชนมีความโอ้ออมอารี มีความเกื้อกูลกัน และมีส่วนช่วยสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย เป็นต้น

๔) เกิดแนวทางการบริหารงานแนวใหม่ โดยเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น จะต้องหาทางแก้ปัญหา ร่วมกัน แบ่งงานตามบทบาทหน้าที่และความถนัดของแต่ละคน ร่วมกันสร้างกติกาในการอยู่ร่วมกัน เช่น

อบต.อุทัยเก่า อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี กำหนดรูปแบบการบริหาร “แบบมั่นคง” หมายถึง ทุกฝ่ายในตำบลตั้งเป้าหมายการทำงานร่วมกัน และรูปแบบการบริหารงาน “แบบพี่แบบน้อง” ซึ่งเป็นการแบ่งบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในอปท. ขับเคลื่อนตำบลไปด้วยกัน เป็นต้น

๕) เกิดการทดลองสิ่งใหม่ๆ และเกิดการสร้างกฎระเบียบ กติกาใหม่ภายในชุมชน เช่น วัดใหญ่ชัยมงคลบ้านกมลราชบุรี ในพื้นที่ของ อบต.บ้านใหม่ไชยเมงค อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย มีการออกกฎระเบียบของพระสงฆ์ เช่น ไม่มีกาน้ำร้อน การไม่มีทีวี วิทู หรือเครื่องบันเทิงใดๆ ภายในวัด การออกระเบียบการอยู่ร่วมกันของพระสงฆ์ ฯลฯ ซึ่งไม่ใช่เพื่อการประหยัดน้ำ ไฟฟ้าเพียงอย่างเดียว แต่เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคี การทำกิจกรรมร่วมกันของสงฆ์อีกด้วย ซึ่งพระสงฆ์รูปใดยอมรับกฎระเบียบดังกล่าวไม่ได้ไม่สามารถอยู่วัดนี้ได้ อบต.พิกวน อ.นาแก จ.นครพนม กำหนดกฎหมายห้ามมิให้ซื้อเบเกอรี่หรือขนมจากร้านค้านอกพื้นที่มาเป็นของว่างในการประชุม แต่ให้ใช้วัตถุดิบภายในชุมชนเท่านั้น เช่น ขนมตาล ขนมกล้วย ทต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา มีการดำเนินงาน “ถนนแห่งความพอเพียง” ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างข้างทางของถนนในชุมชนมาปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ ทำให้เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชนและสร้างภูมิทัศน์ที่สวยงามให้กับชุมชนหนองหล่มอีกด้วย เป็นต้น

๖) เกิดกระบวนการเรียนรู้ และการสร้างองค์ความรู้ผ่านเครื่องมือหรือกลไกต่างๆ ไปสู่องค์กร ชุมชน และครัวเรือน เช่น อบต.ศรีฐาน อ.ป่าต้ว จ.ยโสธร จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เยาวชนร่วมกันวิเคราะห์หสิ่งดีของชุมชน ในรูปแบบของโครงการพัฒนาทักษะชีวิต ภายใต้รูปแบบของการจัดค่ายพัฒนาคุณูปการเด็กเล็กและโรงเรียนใน อบต.บ้านใหม่ไชยเมงค อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย ส่งเสริมให้เด็กนักเรียนและผู้ปกครองนำกระป๋องหรือขวดน้ำที่ใช้แล้วมาตัดเพื่อใช้เป็นภาชนะปลูกพืชผักสวนครัวสำหรับเป็นอาหารกลางวัน ทต.ปลายพระยา อ.ปลายพระยา จ.กระบี่ มีการเชื่อมโยงการดำเนินงานจากกิจกรรมหนึ่ง ไปสู่การต่อยอดการปฏิบัติ หรือขยายฐานกิจกรรมไปสู่กิจกรรมหนึ่ง อันจะส่งผลต่อความยั่งยืนของโครงการ เป็นต้น

๗) เกิดหลักสูตรเฉพาะด้านในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ทต.กะปาง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช นำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนท้องถิ่น ผ่านรูปแบบของธนาคารต้นไม้ โดยส่งเสริมแนวคิดการเกษตรแบบผสมผสาน หรือ สวนสมรม ซึ่งมีการปลูกพืชที่มีความหลากหลายทางพันธุกรรม และเป็นพืชท้องถิ่น โดยอาศัยการเรียนรู้ลักษณะการอาศัยอยู่ร่วมกันของพืชและสัตว์ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ เพื่อสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในธรรมชาติและสามารถบริโภคได้ในครัวเรือน โดยมุ่งหวังให้เกิดความมั่นคงทางด้านอาหารในชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถพึ่งตนเองได้ แม้ว่าจะอยู่ในสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งในการดำเนินงานสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

๓.๓ ปัจจัยความสำเร็จ

ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อบต. ที่ประสบความสำเร็จเกิดจาก

๓.๓.๑ องค์กร

๑) ผู้บริหารองค์กรมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา มีการทำงานเชิงรุก กล้าคิดกล้าทำ สามารถปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดีของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตการทำงาน และชีวิตประจำวัน มีนโยบายและแนวคิดการบริหารงานของท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง มีการกำหนดในภารกิจขององค์กรชัดเจน สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เห็นผลได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น *อบต.บ้านควน อ.หลังสวน จ.ชุมพร* ที่นายก อบต. นำแนวคิดการจัดเวทีประชุมสังสรรค์ในทุกหมู่บ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจกับชุมชน โดยเน้นการสร้างวิถีความสมดุลของคนและสิ่งแวดล้อม *อบต.โคกจาน อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี* ผู้บริหาร อบต. ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในมาใช้ในการชีวิตประจำวัน อาทิ การปลูกพืชผักสวนครัวในพื้นที่ว่างเปล่าของอบต. เพื่อบริโภคในครัวเรือน *อบต.บางคนที่ อ.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม* ผู้บริหารเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมวางแผน ทีมผู้นำที่มีความสามารถในการตอบสนองต่อนโยบายต่างๆ ของภาครัฐ โดยพัฒนาทุกประเด็นอย่างต่อเนื่อง และปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ข้าราชการการเมืองกับข้าราชการประจำทุกคนในพื้นที่ *อบต.หนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี* ทำหน้าที่เป็นแกนนำในการผลักดันการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

๒) การดำรงอยู่ในตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่นที่มากกว่าหนึ่งวาระ ส่งผลให้การดำเนินงานต่อเนื่อง เห็นได้จากการที่นายกเทศมนตรีหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในวาระการทำงานของท้องถิ่นหลายสมัย จะทำให้มีการดำเนินกิจกรรมหรือขับเคลื่อนงานได้อย่างต่อเนื่อง เช่น *นายก อบต.หนองกุงสวรรค์ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม* ดำรงตำแหน่งติดต่อกันถึง ๔ สมัย เป็นต้น

๓) ผู้บริหารที่สนับสนุนและเปิดโอกาสหรือจัดเวทีให้ประชาชน/ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่น และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การสร้างองค์ความรู้ ด้านการสนับสนุนงบประมาณ ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้การนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนและครัวเรือน เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชน และนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรในภาพรวม

๓.๓.๒ ประชาชนในชุมชน

๑) ประชาชนมีความสำนึก ความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดจนมีความศรัทธาและเชื่อมั่นในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการทรงงาน ส่งผลให้มีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตของตนเอง

๒) ชุมชน/ แกนนำชุมชน/ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความเข้มแข็ง รักการเรียนรู้ มีความเสียสละในการทำงานเพื่อส่วนรวม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มุ่งมั่นตั้งใจ มีจิตสำนึกสาธารณะ เป็นที่ยอมรับและยกย่องของคนในชุมชน มีความมุ่งมั่นที่จะร่วมพัฒนาชุมชนของตนเอง

๓) การรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่เข้มแข็ง ทำให้เกิดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ที่เป็นการพัฒนาและแก้ปัญหาให้กับชุมชน เช่น ทต.บุงเลิศ อ.เมยวดี จ.ร้อยเอ็ด มีกลุ่มชาติพันธุ์ประกอบด้วยสองชนเผ่า ได้แก่ ภูไทกับผู้ลาว โดยมีความเข้มแข็งและสามัคคีในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ประชาชนในอบต.วังจันทร์ อ.วังจันทร์ จ.ระยอง อยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง เมื่อมีสถานการณ์ที่ต้องแก้ปัญหาร่วมกัน จะมีการรวมตัวกันตามธรรมชาติผ่านเวทีประชาคมเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน

๔) ความมุ่งมั่นตั้งใจ มีจิตสำนึกสาธารณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความสามัคคี ส่งผลให้เกิดการร่วมพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง

๕) การสร้างค่านิยมในความเป็นเจ้าขององค์กรและชุมชน ทำให้คนในชุมชนต้องการเห็นภาพฝันของตนเองเป็นจริง คือ ต้องการเห็นชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้ และใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

๖) การประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จที่ผ่านมา เป็นแรงกระตุ้นและแรงผลักดันให้เกิดการต่อยอดการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับครัวเรือนอื่น เพื่อนบ้าน ช้างเคียง ตลอดจนชุมชนใกล้เคียง

๗) ประชาชน/ ชุมชนมีความเข้าใจและมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาก่อนแล้วในระดับหนึ่ง ส่งผลให้มีการต่อยอดหรือการขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่นได้มากขึ้น และไม่ใช่ว่าเรื่องยากจนเกินไป

๘) พื้นที่ที่มีศักยภาพและทุนที่เหมาะสมในการดำเนินงาน ทั้งทุนทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรธรรมชาติ จะช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถใช้ทุนของตนเองที่มีอยู่ในพื้นที่ได้อย่างเต็มตามศักยภาพและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและพึ่งตนเองได้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๓.๓.๓ ภาครัฐ มีการเชื่อมโยงการดำเนินงานกับภาครัฐ ทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชน เพื่อหนุนเสริม เติมเต็ม และบูรณาการการทำงาน กิจกรรม ตลอดจนงบประมาณ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จอย่างยั่งยืน ซึ่งเครือข่ายในการทำงาน จะมีทั้งภาครัฐ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานจังหวัด สำนักงานอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ ภาคเอกชน อาทิ บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) บริษัทเบทาโกร จำกัด ภาคประชาสังคม อาทิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (มพพ.) ธ.ก.ส. และองค์กรอื่นๆ

๓.๓.๔ กระบวนการทำงาน

๑) ชุมชนมีการค้นหา ประเมินศักยภาพของชุมชนโดยเก็บรวบรวมข้อมูล บันทึก และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีการจัดเก็บอย่างถูกต้อง ตรวจสอบ และปรับข้อมูลให้มีความเป็นปัจจุบัน ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ที่ทุก อบต. มีกระบวนการดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การจัดเก็บข้อมูลหรือจัดทำเป็นฐานข้อมูลของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นระบบ

๒) ชุมชนมีการใช้ฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหาของตนเองและหาแนวทางการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สอดคล้องกับสภาพเท็จจริงของพื้นที่และปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ทต.กะปาง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช ใช้ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลที่ได้รวบรวมไว้ โดยเฉพาะด้านสภาพพื้นที่ สภาพภูมิอากาศ แหล่งน้ำ นำมาใช้เชื่อมโยงกับการดำเนินโครงการธนาคารต้นไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทต.ปลายพระยา อ.ปลายพระยา จ.กระบี่ มีการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่และนำมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และนำมาจัดทำแผนชุมชนของทุกชุมชน ในเขตเทศบาล เป็นต้น

๓) อบต. มีการบริหารจัดการงานแบบบูรณาการและสร้างการมีส่วนร่วม ตามหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสม โดยให้ผู้รับผิดชอบงาน มีความเข้าใจในแนวคิดหลักการของงานอย่างแท้จริง สามารถประสานเชื่อมโยงให้เกิดการขับเคลื่อนงาน ได้ตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งมีกลไกการทำงานที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ และมีความต่อเนื่อง ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ เช่น ทต.บึงเลศ อ.เมยวดี จ.ร้อยเอ็ด มีการสร้าง เครือข่ายการทำงานภายในสำนักงาน โดยปรับระบบวิธีการทำงานให้มีการถ่ายทอดการเรียนรู้งาน เพิ่มช่องทางการ สื่อสารของงานที่ปฏิบัติและกิจกรรมที่สร้างให้เกิดการทำงานร่วมกัน ทต.หนองพลับ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แต่ละคนใน อบต. ไปดำเนินการ โดยมีการแบ่งหน้าที่เป็นส่วนๆ อย่างชัดเจน เป็นต้น

๔) อบต. มีกระบวนการทำงานที่กระตุ้นสร้างแรงจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจให้เจ้าหน้าที่ ในองค์กร ชุมชน ตลอดจนประชาชนทั่วไปให้มีความกระตือรือร้นในการสร้างองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ทต.เกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง ให้รางวัลผู้ที่นำใช้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม ในรูปแบบของการให้เกียรติบัตร และโล่ประกาศเกียรติคุณ อบต.ควนรู อ.ควนรู จ.สงขลา ใช้การประกวดครัวเรือนสีเขียวเป็นตัวขับเคลื่อนและเป็นแรงจูงใจการประยุกต์ใช้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น

๕) อบต. ชุมชน และภาคประชาชน มีการทำงานเป็นระบบเชื่อมโยงเครือข่ายกัน มีการตั้ง คณะทำงานที่มีองค์ประกอบจากทุกภาคส่วนของชุมชน ที่มีความเสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชน สามารถสร้างดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดความเชื่อมั่นจากประชาชนในชุมชนและนำไปสู่ การขยายผลในพื้นที่ตำบลได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ทต.ซากไทย อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี มีรูปแบบการทำงาน แบบ Core team โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรที่มีอยู่ภายในตำบลทั้งท้องถิ่น ท้องที่ ภาครัฐ

และภาคประชาชน ในการร่วมคิด ร่วมรับฟังปัญหา และร่วมลงมือปฏิบัติ เป็นพลังผลักดันให้เกิดการพัฒนา ตำบล เชื่อมประสานการทำงานให้สอดคล้องกัน และสามารถลดความขัดแย้งได้ เป็นต้น

๖) ส่งเสริมให้ชุมชนทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ของ อบท. เริ่มตั้งแต่ การร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เช่น ทต.บ้านแฮด อ.บ้านแฮด จ.ขอนแก่น และอบต.หนองกุงสวรรค์ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม มีการส่งเสริมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยประสานงานให้ท้องถิ่น ท้องที่ องค์กรชุมชน หน่วยงานราชการร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงาน และให้คน ในชุมชนร่วมคิดร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมการดำเนินงานในมิติต่างๆ เป็นต้น

๗) อบท. มีแผนงาน/กระบวนการที่หนุนเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนงานของชุมชน อย่างต่อเนื่อง เช่น อบจ.สมุทรสงคราม มีแนวทางดำเนินกิจกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นต้นแบบและเป็นศูนย์เรียนรู้ให้เกิดอาชีพและเพิ่มรายได้ รวมทั้งขยายกิจกรรม ด้านเศรษฐกิจพอเพียงไปยังโรงเรียนต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อสร้างหน่อพ่อกิจพอเพียงจากฐานที่ฐานน้อง นอกจากนี้ อบต.บางคนที อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม และอบจ.สมุทรสงคราม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ เช่น ตลาดน้ำอัมพวา ได้มีแผนงานนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้อง กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นำภูมิปัญญาในพื้นที่มาใช้ และมีการบูรณาการ ประสานเชื่อมโยง กับแหล่งเรียนรู้ และเครือข่ายในพื้นที่ด้วย เป็นต้น

๓.๔ ข้อพึงระวัง

๓.๔.๑ ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นบุคคล ที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีความสามารถเฉพาะด้าน จะมีความสำคัญทำให้เกิด การขยายการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กว้างขวางออกไป ดังนั้น ควรมีการพัฒนาหรือเพิ่มผู้นำ การเปลี่ยนแปลงให้มากขึ้น และควรขยายการสร้างเครือข่ายที่หลากหลาย ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อหนุนเสริม การทำงานให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

๓.๔.๒ การนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละพื้นที่จะประสบความสำเร็จและจะขยายผล ให้เกิดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนท้องถิ่นได้ ต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และต้องใช้เวลาพอสมควรจึงจะเกิดผลอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการทำให้เห็นเป็นรูปธรรมหรือเป็นตัวอย่าง และตัวอย่างนั้นประสบความสำเร็จ จะทำให้ครัวเรือนอื่นๆ ทำตาม เพราะอยากประสบความสำเร็จเหมือนคนอื่นๆ รวมทั้ง กระตุ้นให้คนในชุมชนร่วมเรียนรู้และตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา

๓.๔.๓ ช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชนและครัวเรือน ควรคำนึงถึงเวลาที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมที่สอดคล้องบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะจะต้องดำเนินการ ในเวลาที่ชุมชนและครัวเรือนสะดวก เช่น ในพื้นที่ที่มีการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ไม่ควร ทำกิจกรรมในช่วงหน้าเพาะปลูกหรือช่วงงานบุญประเพณี เพราะประชาชนจะไม่สามารถให้ความร่วมมือ ได้อย่างเต็มที่ เป็นต้น

๓.๔.๔ วิธีการ/กระบวนการสนับสนุนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวิธีการที่แตกต่างไปตามลักษณะทางภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ ดังนั้น หากจะสนับสนุนให้เกิดการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม การดำเนินงานจะต้องไม่ขัดกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน และต้องเกิดจากความสมัครใจ ไม่ใช่การบังคับจึงจะถือว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

๓.๔.๕ การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการนำเสนอองค์ความรู้ในลักษณะที่เข้าใจง่ายก่อนเริ่มกิจกรรม จะช่วยให้ชาวบ้านมีความเข้าใจที่ไม่สับสนและมีความมั่นใจในผลที่จะเกิดขึ้นจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในวิถีชีวิตของตนเอง

๓.๔.๖ การเตรียมความพร้อมของชุมชนผ่านการพัฒนาศักยภาพของชุมชนก่อนดำเนินโครงการ โดยการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการ พร้อมทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้ วิธีการในการดำเนินโครงการที่เหมาะสม เป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินโครงการยั่งยืนและต่อเนื่อง

๓.๔.๗ การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ทั้งระดับครัวเรือนชุมชน และครัวเรือน เป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม เพราะความคิดเห็นต่างๆ สามารถจะนำมาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมหรือช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อีกด้วย

บทที่ ๔

สรุป และข้อเสนอแนะ

๔.๑ ข้อสรุป

การขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่น ภายใต้การดำเนินโครงการ “การพัฒนาระบบสุขภาวะชุมชนบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบและส่งเสริมระบบการจัดการเครือข่ายที่เป็นการบูรณาการการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนท้องถิ่นในทุกมิติระยะเวลาดำเนินการ ๓ ปี (กรกฎาคม ๒๕๕๕ – ธันวาคม ๒๕๕๘) ซึ่งการดำเนินงานประกอบด้วย ๕ แผนงาน ได้แก่ ๑) แผนงานพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๒) แผนงานการบริหารจัดการเครือข่าย ๓) แผนงานสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ ๔) แผนงานสนับสนุนการสื่อสารสาธารณะ และ ๕) แผนงานการบริหารจัดการโครงการ

ในขั้นตอนการดำเนินงาน ได้เชิญชวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่มีแนวคิด และได้ยินยอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชุมชนท้องถิ่นอยู่บ้างแล้วเข้าร่วมขับเคลื่อน โดยมีอปท. ที่สนใจเข้าร่วมการดำเนินงานจาก ๔ ภาค รวมทั้งสิ้น ๓๓ แห่ง แยกเป็น อปท. ที่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน ๑๑ แห่ง ภาคกลาง ๑๑ แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๗ แห่ง และภาคใต้ ๔ แห่ง และเมื่อพิจารณาตามประเภทของอปท. แยกเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) จำนวน ๑ แห่ง เทศบาลตำบล (ทต.) ๑๑ แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ๒๑ แห่ง สรุปผลการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยอปท. ได้ดังนี้

๔.๑.๑ รูปแบบ/กระบวนการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑) การประเมินศักยภาพพื้นที่ ก่อนการจัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อปท. ได้ทำการประเมินศักยภาพของพื้นที่ ได้แก่ สภาพทางกายภาพ ทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ผู้นำ/แกนนำชุมชน กลุ่มกิจกรรม การพัฒนาในด้านต่างๆ แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ เครือข่ายการพัฒนาทั้งภายในและภายนอกชุมชน รวมทั้ง การประเมินศักยภาพพื้นที่ตามคุณลักษณะชุมชนที่พึงประสงค์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๘ มิติ ๒๖ ตัวบ่งชี้ เพื่อร่วมกันจัดทำแผนพัฒนา/โครงการในการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละอปท.

๒) การดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการ โดยแต่ละอปท. ดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการที่ได้จัดทำ เพื่อมุ่งพัฒนาอปท. ให้เป็นศูนย์เรียนรู้การนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริม

สนับสนุนให้มีการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับองค์กร ระดับชุมชน และระดับครัวเรือน ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ จำแนกออกเป็น ๔ แผนงาน สรุปได้ ดังนี้

๒.๑) แผนงานพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแต่ละอปท. ได้ดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การสร้างความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการนำไปประยุกต์ใช้ในมิติต่างๆ ให้แก่บุคลากรขององค์กรอปท. แก่นาชุมชน และประชาชน จัดให้มี คณะทำงานที่ชัดเจน จัดทำระบบฐานข้อมูลของชุมชน ดำเนินการส่งเสริมให้เกิดแหล่งเรียนรู้ หรือพัฒนา ต่อยอดแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมให้มีการสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงาน เพื่อให้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถจัดการตนเอง มีการสร้างและพัฒนาวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ การสร้างและ พัฒนาครัวเรือนต้นแบบ รวมทั้งการส่งเสริม สนับสนุนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการบริหารจัดการองค์กร การพัฒนาชุมชน และการดำเนินวิถีชีวิตของประชาชน

๒.๒) แผนงานการบริหารจัดการเครือข่าย ดำเนินการขยายผลการนำใช้หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงไปยังองค์กรต่างๆ ในพื้นที่ โดยการจัดเวที/กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรม ส่งเสริมการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับองค์กรเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ อาทิ วัด โรงเรียน หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ภาครัฐกิจ และองค์กรพัฒนาเอกชน การสร้าง และพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำข้อตกลงร่วมระหว่างอปท. กับคน ในชุมชนในการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การจัดการต้นตอสีเขียวก การลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตร การประหยัดพลังงาน การจัดการขยะ อย่างครบวงจร การทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น

๒.๓) แผนงานสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม องค์ความรู้ จากการปฏิบัติจริง โดยการจัดเวทีถอดบทเรียน/สรุปบทเรียนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการต่อยอดขยายผล รวมทั้งจัดทำเป็นชุดองค์ความรู้

๒.๔) แผนงานสนับสนุนการสื่อสารสาธารณะ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ อาทิ แผ่นพับ ไวนิล บอร์ดนิทรรศการ เว็บไซต์ ความรู้ เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินงานของแต่ละแหล่งเรียนรู้ของอปท. เปิดให้ประชาชน และผู้สนใจเข้าศึกษาดูงานในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ รมรณรงค์สร้างกระแสการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง จัดเวทีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ การเผยแพร่แนวคิดในการประชุมสัมมนาต่างๆ รวมทั้งจัดทำประกาศ เกียรติคุณให้กับบุคคล/ครัวเรือนต้นแบบ

๔.๑.๒ ผลผลิต/ผลลัพธ์ จากการดำเนินงานของอปท. ตามแผนงาน/โครงการ ที่แต่ละอปท. ได้จัดทำขึ้น ทั้ง ๓๓ แห่ง ในช่วงปี ๒๕๕๕ – ๒๕๕๘ สรุปผลผลิต ผลลัพธ์ ได้ดังนี้

๑) ผลผลิตตามตัวชี้วัด

๑.๑) อปท. ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวนทั้งสิ้น ๓๓ แห่ง แบ่งเป็น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสมบูรณ์แบบ ที่ครอบคลุมมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จำนวน ๒๖ แห่ง และศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเฉพาะด้าน จำนวน ๗ แห่ง ซึ่งทั้งหมดนี้ ประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ จำนวน ๓๒๗ แห่ง และวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้รวมทั้งสิ้น ๑,๓๕๓ คน

๑.๓) ครั้วเรือนต้นแบบในการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๙,๖๖๒ ครั้วเรือน และผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๘๗๑ คน

๑.๔) องค์กรเครือข่ายที่นำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ ๑๒๓ องค์กรเครือข่าย

๑.๕) ข้อตกลงร่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับคนในชุมชนในการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรม จำนวน ๖๕ เรื่อง และชุดองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงของทุกอปท. ที่เข้าร่วมดำเนินงาน

๒) ผลลัพธ์จากการดำเนินงาน ของอปท. ที่จะเข้าร่วมในการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๓๓ แห่ง มีดังนี้

๒.๑) การทบทวนและค้นหาศักยภาพทุนของชุมชน ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ วิเคราะห์ การประเมินตนเองของชุมชนท้องถิ่น และการตระหนักถึงปัญหาของชุมชนร่วมกัน เพื่อนำมาสู่การแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐาน และใช้กระบวนการในการดำเนินงานโครงการฯ เป็นเครื่องมือในการต่อยอดและขยายผลการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในอปท. ชุมชน และครัวเรือน

๒.๒) การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ทั้งในระดับอปท. ชุมชน ครัวเรือน และการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมที่หลากหลายมากขึ้น

๒.๓) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนท้องถิ่นกับภาคอื่นๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรอื่นๆ รวมทั้งมีแนวทางการทำงานที่เชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้นอย่างเหมาะสม/สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

๒.๔) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการดำเนินงาน และเกิดบทเรียนการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่นที่เห็นผลเป็นรูปธรรม และสามารถนำมาเป็นแบบอย่างเผยแพร่ เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ของพื้นที่อื่นๆได้

๒.๕) ประชาชน ชุมชน อปท. ภาคีการพัฒนา และผู้สนใจ ได้รับรู้/มีความเข้าใจในแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ผ่านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ

๓) นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ได้แก่ (๑) เกิดข้อตกลงร่วมกันระหว่าง อปท. กับชุมชนในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุก อปท. (๒) เกิดกระบวนการเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ของคนในชุมชน ทำการทดลองและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างมีความเพียรจนเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่คนในชุมชน (๓) เกิดการประยุกต์/ต่อยอดกิจกรรม การสร้างกฎระเบียบ กติกาใหม่ภายในชุมชน

๔.๑.๓ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่น
ประกอบด้วย

๑) การขยายตัวของชุมชนเมือง และกระแสบริโภคนิยม วัตถุนิยม ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนชนบทที่เปลี่ยนจากวิถีชนบทเข้าสู่วิถีชีวิตแบบสังคมเมือง ประชาชนเริ่มใช้เงินซื้อความสะดวกสบาย มีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีภาระหนี้สิน ต่างคนต่างอยู่ ความเอื้ออาทรที่มีต่อกันลดลง ได้รับความช่วยเหลือจากระบบบริการสาธารณะหรือองค์กรที่มีอยู่ในตำบล ไม่มีการพึ่งตนเอง

๒) การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารอปท. เนื่องจากผู้บริหารของอปท. มาจากการเลือกตั้ง มีวาระการดำรงตำแหน่ง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารอาจส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในนโยบายการดำเนินงาน

๓) ทักษะคิดพึ่งพาหน่วยงานภายนอก คนในชุมชนบางส่วนยังขาดความคิดในการพึ่งตนเองเป็นหลัก รอคอยความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ประกอบกับนโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นในเรื่องประชานิยม ที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลให้การพัฒนาขาดความยั่งยืน

๔.๑.๔ ปัจจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่น
ประกอบด้วย

๑) ผู้บริหารอปท. มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา มีการทำงานเชิงรุก เปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนา มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการบริหารจัดการการพัฒนาที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

๒) ผู้นำ/แกนนำชุมชน ที่มีความหลากหลาย มีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี ร่วมมือกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

๓) ประชาชน มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวม มีจิตสำนึกสาธารณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่รักการเรียนรู้

๔) การหนุนเสริมจากภาคีเครือข่าย ทั้งภายในชุมชน จากภายนอกชุมชน โดยมีอปท. ทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงการหนุนเสริมทั้งในด้านองค์ความรู้ การประสานงาน และงบประมาณ

๕) กระบวนการทำงาน ในการสนับสนุนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย การประเมินศักยภาพของชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลชุมชน การบริหารจัดการงานแบบบูรณาการ สร้างการมีส่วนร่วม เชื่อมโยงเครือข่าย การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนและมีการกระจายอำนาจหน้าที่ตามความเหมาะสม มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ สร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจให้กับเจ้าหน้าที่และคนในชุมชน รวมทั้งการบรรจุกิจกรรมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในแผนงาน/โครงการของอปท.

๖) ศักยภาพของพื้นที่ พบว่า หากอปท. มีความพร้อมมาก จะส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จได้เร็วขึ้น ได้แก่ (๑) สภาพของพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เช่น แหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ป่าชุมชน เป็นต้น (๒) กลุ่ม/องค์กรในชุมชนที่หลากหลาย เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มการเงิน กลุ่มสวัสดิการ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ

เป็นต้น (๓) การมีทุนทางสังคมสูง เช่น ความร่วมมือการพัฒนาในรูปแบบ “บวร” ภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคมแบบเครือญาติ มีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมายาวนาน เป็นต้น

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการส่งเสริม สนับสนุนให้ออปท. พัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการองค์กร การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน มีข้อเสนอแนะเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล มีความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนี้

๔.๒.๑ สร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
จากความสำเร็จในการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหลายชุมชนท้องถิ่น ปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญ คือ ผู้นำ/แกนนำการเปลี่ยนแปลง (change agent) ซึ่งมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นความคิดเชิงสร้างสรรค์ให้กับคนในชุมชน รวมทั้งการผลักดันให้เกิดการพัฒนา และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ซึ่งจากการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่นที่ผ่านมา ได้มีการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดบุคคล/ครัวเรือนต้นแบบ หรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่นำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแบบอย่างให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ทั้งแนวทางการปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นกับครอบครัว ทำให้ประชาชนในชุมชนให้การยอมรับ เข้ามาเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติ ดังนั้น จึงควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีการขยายผล สร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น โดยในด้านการพัฒนาศักยภาพ ควรมุ่งเน้นทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ รวมทั้ง การเผยแพร่ต่อให้กับผู้ที่สนใจ โดยการจัดอบรม ศึกษาดูงาน จากชุมชนท้องถิ่นต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ จัดเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของอปท. รวมทั้งให้การยกย่อง โดยการมอบรางวัล กล่าวชื่นชมในเวทีการประชุมต่างๆ เพื่อเป็นกำลังใจในการทำงาน

๔.๒.๒ พัฒนาศักยภาพบุคลากรของอปท. ทั้งระดับผู้บริหาร ฝ่ายสภา ข้าราชการ พนักงานของอปท. โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ การตระหนักถึงความสำคัญในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มุ่งเน้นให้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีความคุ้มค่า

๔.๒.๓ สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน เป็นสถานที่ที่ให้คนในชุมชนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เห็นผลการดำเนินงานที่ชัดเจน ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งชัดเจน ประกอบกับเทคนิค วิธีการสื่อสารในการสร้างความรู้ ความเข้าใจมีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน ทั้งนี้ ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีการบริหารจัดการ และดำเนินกิจกรรมบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเริ่มต้น

กับแหล่งเรียนรู้ที่มีความพร้อมเพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบ ซึ่งพิจารณาได้จากความเข้มแข็งของแกนนำ และสมาชิก มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หรือมีภาคีเครือข่ายให้การสนับสนุน ดำเนินการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับแกนนำ และสมาชิก โดยการอบรม ศึกษา ดูงาน เรียนรู้จากเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ พัฒนาทักษะการถ่ายทอดความรู้ให้แก่วิทยากร มีการจัดทำหลักสูตร หรือเอกสารเผยแพร่ด้วยภาษา ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจให้กับคนในชุมชนและผู้สนใจ

๔.๒.๔ เชื่อมโยงการดำเนินงานกับภาคีเครือข่าย จากการดำเนินงานของอปท. ที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า มีภาคีเครือข่ายที่เข้ามาหนุนเสริมการดำเนินงาน ทั้งภาคีเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน วัด สถาบันการศึกษา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีภาคีเครือข่ายภายนอกชุมชน อีกจำนวนมากที่ให้การหนุนเสริมการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในประเด็นต่างๆ ที่อปท. ยังไม่ได้เชื่อมโยงการดำเนินงาน อาทิ องค์กรธุรกิจเอกชน ที่มีความสนใจในการขับเคลื่อน การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น เอสซีจี บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัทบางจาก ปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) บริษัท ซีพีออลล์ จำกัด (มหาชน) บริษัทเบทาโกร จำกัด (มหาชน) บริษัท โตโยต้า ไทยแลนด์ จำกัด และกลุ่มมิตรผล เป็นต้น ดังนั้น อปท. จึงควรเชื่อมโยงการดำเนินงานกับภาคีเครือข่ายต่างๆ เหล่านี้ ในการหนุนเสริมการดำเนินงานของอปท. ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๔.๒.๕ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ การดำเนินการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงที่เห็นผลเป็นรูปธรรม ผ่านทางเว็บไซต์ นิทรรศการ รวมทั้งผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นเพื่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานของแต่ละพื้นที่ นำไปสู่การต่อยอดและขยายผลในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

๔.๓ ความยั่งยืนในการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างควมยั่งยืนในการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่น ควรดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุนการนำไปใช้ในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ มีการขยายแนวคิด ขยายแกนนำ ไปทุกกลุ่ม อาชีพหรือองค์กรชุมชน รวมถึงเด็กและเยาวชนที่ต้องรับทราบและเข้าใจแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง สนับสนุนให้มีการนำไปปฏิบัติจริง มุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนลงมือทำ โดยผู้นำจะต้องเป็นแบบอย่าง และชักชวนให้ร่วมกันดำเนินการด้วยตนเอง จะทำให้เกิดการตระหนักรู้ในผลที่เกิดขึ้น และเกิดการเรียนรู้ ร่วมกันนำไปสู่การพัฒนาองค์กร พัฒนาชุมชนท้องถิ่น และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอปท. ทั้ง ๓๓ แห่ง มีภาพฝันในการต่อยอดขยายผลการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในอนาคต สรุปได้ ๔ รูปแบบ ดังนี้

๔.๓.๑ รูปแบบ “ความเป็นเลิศทางอาหาร อาหารปลอดภัย” ทุกอปท. ให้ความสำคัญต่อเรื่อง ความมั่นคงทางอาหาร คราวเรือนมีการผลิตอาหารที่ปลอดภัย และหลากหลายในพื้นที่ของตนเอง สำหรับการ บริโภคเองและจำหน่ายให้กับคนในชุมชน มีการวางแผนการตลาดในพื้นที่ด้วยการสร้างตลาดชุมชน เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนของผลผลิตที่ปลอดภัย

๔.๓.๒ รูปแบบ “ครอบครัวอบอุ่น” ทุกพื้นที่คาดหวังจะให้ทุกครอบครัวในตำบลมีความอบอุ่น ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้และเกิดความเข้าใจในการอยู่อย่างมีความสุข พอเพียง และเกื้อกูลกัน

๔.๓.๓ รูปแบบ “เยาวชนสานต่อ” เป็นแนวคิดที่ฝันอยากให้เด็กและเยาวชนร่วมเข้าใจ เรียนรู้ แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นการอนุรักษ์และต่อยอดในการประยุกต์ใช้อย่างยั่งยืน โดยการใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำเป็นแบบอย่าง เรียนรู้จากการทำร่วมกับแกนนำและผู้นำ

๔.๓.๔ รูปแบบ “อนุรักษ์” เป็นภาพฝันที่ต้องการให้เกิดการอนุรักษ์ตามธรรมชาติ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ และส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์